

Nerevidirano devetmesečno poročilo
o poslovanju za obdobje
januar - september 2015
za družbo UNIOR d.d.
in Skupino UNIOR

Ključni podatki o poslovanju SKUPINE UNIOR

(v tisoč EUR)	I-IX 2015	I-IX 2014
Poslovni izid		
Prihodki od prodaje	156.068	155.058
EBIT	13.117	11.508
EBITDA	23.206	21.920
Čisti poslovni izid	8.482	5.924
Finančni položaj		
Celotna sredstva	355.363	356.928
Celotni kapital	149.081	142.753
Finančne obveznosti	144.657	155.348
Poslovne obveznosti	51.728	48.774
Kazalniki donosnosti		
EBIT marža (v%)	8,40	7,42
EBITDA marža (v%)	14,87	14,14
ROA - donosnost sredstev (v%)	2,39	1,66
ROE - donosnost kapitala (v%)	6,04	4,33
Kazalniki finančnega zdravja		
Kapital / Celotna sredstva (v%)	41,95	39,99
Zaposleni - konec obdobja		
Skupina (odvisne družbe)	2.861	2.924
Skupina (odvisne in pridružene družbe)	3.668	3.673

Ključni podatki o poslovanju družbe UNIOR

(v tisoč EUR)	I-IX 2015	I-IX 2014
Poslovni izid		
Prihodki od prodaje	120.996	120.132
EBIT	7.647	7.470
EBITDA	14.649	14.677
Čisti poslovni izid	3.821	3.204
Finančni položaj		
Celotna sredstva	291.919	294.349
Celotni kapital	109.603	106.560
Finančne obveznosti	134.599	141.868
Poslovne obveznosti	40.196	38.355
Kazalniki donosnosti		
EBIT marža (v%)	6,32	6,22
EBITDA marža (v%)	12,11	12,22
ROA - donosnost sredstev (v%)	1,31	1,09
ROE - donosnost kapitala (v%)	3,61	3,10
Kazalniki finančnega zdravja		
Kapital / Celotna sredstva (v%)	37,55	36,20
Zaposleni - konec obdobja		
UNIOR d.d.	2.055	2.044

VSEBINA

1	Uvodna pojasnila.....	4
2	Izjava članov posloводства.....	4
3	Predstavitev družbe	5
4	Programi in dejavnost družbe.....	7
5	Pomembnejši dogodki v prvih devetih mesecih leta 2015	13
6	Najpomembnejši trgi in kupci.....	14
7	Delnice.....	18
8	Zaposleni	21
9	Korporacijsko upravljanje.....	22
9.1	Uprava	22
9.2	Kolegij uprave.....	23
9.3	Nadzorni svet.....	24
9.4	Skupščina	24
9.5	Trgovanje z delnicami uprave in nadzornega sveta.....	25
9.6	Izjava o upravljanju družbe in skladnosti upravljanja družbe z določbami Kodeksa upravljanja javnih delniških družb	26
9.7	Poslovna tveganja.....	27
10	Poslovno poročilo	29
10.1	Razmere v gospodarstvu	29
10.2	Prodaja.....	30
10.3	Proizvodnja in storitve.....	31
10.4	Uspešnost poslovanja.....	32
10.5	Kazalniki poslovanja	34
10.6	Ključni kazalniki poslovanja (KPI – Key Performance Indicators)	35
10.7	Finančni položaj	36
10.8	Naložbe	37
11	Računovodski izkazi	39
11.1	Bilanca stanja na dan 30.9.2015.....	39
11.2	Izkaz poslovnega izida za obdobje od 1.1.2015 do 30.9.2015	41
11.3	Izkaz drugega vseobsegajočega donosa	42
11.4	Izkaz denarnih tokov.....	43
11.5	Izkaz gibanja kapitala.....	44
11.6	Pojasnila k računovodskim izkazom	45
11.6.1	<i>Bilanca stanja</i>	<i>45</i>
11.6.2	<i>Izkaz poslovnega izida</i>	<i>46</i>
11.6.3	<i>Izkaz vseobsegajočega donosa</i>	<i>46</i>
11.6.4	<i>Izkaz denarnih tokov.....</i>	<i>46</i>
11.6.5	<i>Izkaz gibanja kapitala</i>	<i>47</i>
11.7	Upravljanje s tveganji	47
11.8	Dogodki po bilanci stanja	48
12	Skupina UNIOR	49
12.1	Sestava Skupine UNIOR	49
13	Konsolidirani računovodski izkazi.....	51
13.1	Konsolidirana bilanca stanja Skupine UNIOR na dan 30.9.2015.....	51
13.2	Konsolidiran izkaz poslovnega izida Skupine UNIOR za obdobje od 1.1.2015 do 30.9.2015..	53
13.3	Izkaz drugega vseobsegajočega donosa Skupine UNIOR	54
13.4	Konsolidirani izkaz denarnih tokov Skupine UNIOR	55
13.5	Izkaz gibanja kapitala Skupine UNIOR	56
13.6	Pojasnila h konsolidiranim računovodskim izkazom.....	57
13.6.1	<i>Konsolidirana bilanca stanja Skupine UNIOR.....</i>	<i>57</i>
13.6.2	<i>Konsolidirani izkaz poslovnega izida Skupine UNIOR.....</i>	<i>58</i>
13.6.3	<i>Izkaz vseobsegajočega donosa Skupine UNIOR</i>	<i>59</i>
13.6.4	<i>Izkaz denarnih tokov Skupine UNIOR.....</i>	<i>59</i>
13.6.5	<i>Izkaz gibanja kapitala Skupine UNIOR.....</i>	<i>59</i>

1 Uvodna pojasnila

V skladu z določili Zakona o trgu finančnih instrumentov in s Pravili Ljubljanske borze vrednostnih papirjev družba UNIOR d.d., Kovaška cesta 10, 3214 Zreče objavlja nerevidirano nekonsolidirano devetmesečno poročilo družbe UNIOR d.d. za leto 2015, in nerevidirano konsolidirano devetmesečno poročilo Skupine UNIOR za leto 2015. Pomembnejše spremembe podatkov, ki so vsebovani v prospektu za borzno kotacijo, družba sproti objavlja v sistemu elektronskega obveščanja Ljubljanske borze vrednostnih papirjev SEOnet ter na spletnem naslovu družbe www.unior.si. Nerevidirano devetmesečno poročilo družbe UNIOR d.d. in Skupine UNIOR je na vpogled na sedežu družbe UNIOR d.d., Kovaška cesta 10, 3214 Zreče, objavljeno pa je bilo tudi na elektronskem sistemu obveščanja Ljubljanske borze vrednostnih papirjev SEOnet dne 30.11.2015 ter na spletni strani izdajatelja www.unior.si.

2 Izjava članov posloводства

Uprava družbe je odgovorna za pripravo devetmesečnega poročila družbe UNIOR d.d. in Skupine UNIOR ter računovodskih izkazov na način, ki zainteresirani javnosti daje resnično in pošteno sliko premoženjskega stanja in izidov poslovanja družbe UNIOR d.d., in njenih odvisnih družb v prvih devetih mesecih leta 2015.

Uprava potrjuje, da so bile pri izdelavi računovodskih izkazov družbe UNIOR d.d. in Skupine UNIOR uporabljene ustrezne računovodske usmeritve, da so bile računovodske ocene izdelane po načelu previdnosti in dobrega gospodarjenja in da računovodski izkazi Skupine UNIOR predstavljajo resnično in pošteno sliko premoženjskega stanja in izidov njunega poslovanja za prvih devet mesecev leta 2015.

Uprava je odgovorna tudi za ustrezno računovodenje, za sprejem ustreznih sklepov za zavarovanje premoženja in drugih sredstev ter potrjuje, da so računovodski izkazi družbe UNIOR d.d. in Skupine UNIOR skupaj s pojasnili, izdelani na podlagi predpostavke o njenem nadaljnjem poslovanju ter v skladu z veljavno zakonodajo in Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja, kot jih je sprejela Evropska unija.

Uprava potrjuje, da je po njenem najboljšem vedenju devetmesečno računovodsko poročilo sestavljeno v skladu z ustreznim okvirom računovodskega poročanja ter da daje resničen in pošten prikaz sredstev in obveznosti, finančnega položaja in poslovnega izida matične družbe in vseh ostalih družb, ki so vključene v konsolidacijo Skupine UNIOR. Uprava prav tako potrjuje, da je v devetmesečno poročilo vključen pošten prikaz informacij o pomembnih poslih s povezanimi osebami, sestavljen v skladu z veljavno zakonodajo in Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja, kot jih je sprejela Evropska unija.

Predsednik in član uprave družbe UNIOR d.d., sva seznanjena z vsebino celotnega devetmesečnega poročila družbe UNIOR d.d. in Skupine UNIOR za prvih devet mesecev leta 2015. Z njim se strinjava in ga potrjujeva.

Predsednik uprave
Darko Hrastnik, univ.dipl.inž.metal.mater.



Član uprave
Branko Bračko, univ.dipl.inž.str.



3 Predstavitev družbe

Zgodovina

Začetki Uniorja segajo v leto 1919, ko je bila ustanovljena Štajerska železo-industrijska družba, pri čemer ima kovaštvo v Zrečah še mnogo starejše korenine. Leta 1950 se je obrat preimenoval v Tovarno kovanega orodja Zreče (TKO) in prešel v družbeno last. V sedemdesetih letih 20. stoletja je z novimi oblikami razvoja družba dobila tudi novo ime – Unior Tovarna kovanega orodja Zreče. Leta 1997 se družba preoblikuje v delniško družbo.

UNIOR danes

Delniška družba UNIOR je organizirana v štirih programih:

- Odkovki,
- Ročno orodje,
- Strojna oprema in
- Turizem.

Poslanstvo

Smo razvojni partner pri proizvodnji, preoblikovanju in obdelavi kovin ter zaveznik narave in ljudi.

Vrednote

Naše vrednote so: odgovornost, inovativnost, odličnost in podjetnost. Naše osrednje sposobnosti so: široko tehnično in tehnološko znanje, delavnost in prepoznavanje poslovnih priložnosti v naših ključnih poslovnih segmentih. Naše osrednje sposobnosti nam prinašajo naslednje konkurenčne prednosti: globalna prisotnost, nekateri programi ali podjetja v Skupini so med ključnimi igralci na segmentu tržišča ali tržišču, prilagodljivost ter konkurenčnost v ceni in kakovosti.

Vizija družbe UNIOR d.d.

Z vizijo smo si zastavili ambiciozne cilje. V letu 2020 bomo prepoznavni kot napredno mednarodno podjetje v kovinsko-predelovalni in turistični dejavnosti. Z lastnim inovativnim procesom v sodelovanju s kupci, dobavitelji, s sorodnimi podjetji in z raziskovalnimi organizacijami bomo razvijali, proizvajali in tržili rešitve z vse višjo dodano vrednostjo. Naša bruto dodana vrednost na zaposlenega bo znašala 35.500 evrov, čisti prihodki od prodaje pa 198 milijonov evrov. Bomo povezovalni člen v dinamični Skupini UNIOR, ki bo izkoriščala svoje sinergije in skupaj dosegala 255 milijonov evrov prodaje ter skupaj s pridruženimi podjetji zaposlovala 4.195 ljudi.

Skupina UNIOR

Skupino UNIOR sestavlja enaindvajset odvisnih in devet pridruženih podjetij v devetnajstih državah po svetu.

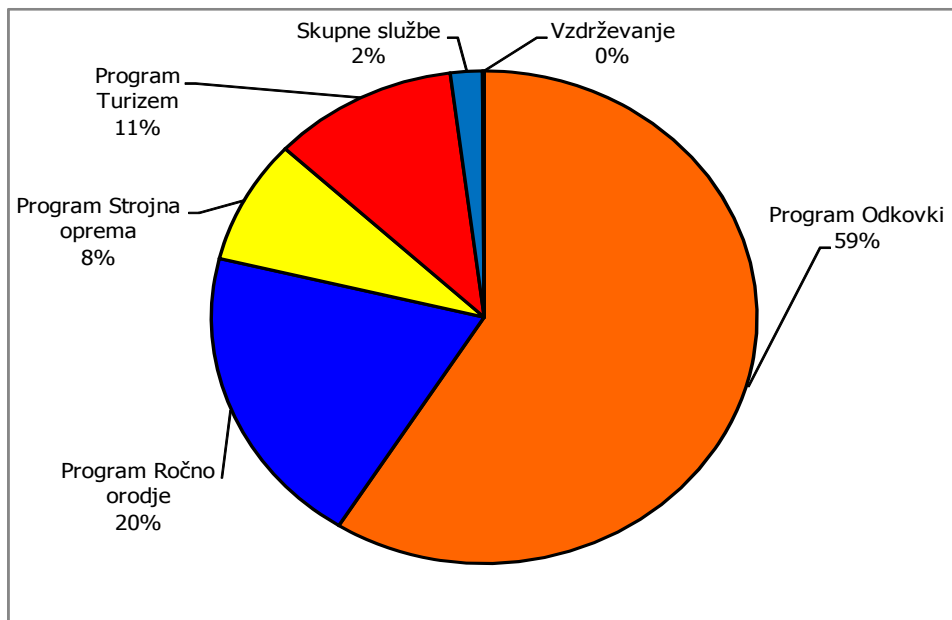
Najpomembnejši trgi Skupine Unior

Podjetje	Država	Celina
RC SIMIT	Slovenija	Evropa
RHYDCON	Slovenija	Evropa
ROGLA INVESTICIJE	Slovenija	Evropa
RTC KRVAVEC	Slovenija	Evropa
ŠTORE STEEL	Slovenija	Evropa
SPITT	Slovenija	Evropa
PREUN	Slovenija	Evropa
CAOK	Slovenija	Evropa
TEKOH	Slovenija	Evropa
USTVARJALEC	Slovenija	Evropa
UNIOR PRODUKTIONS- UND HANDELSGESELLSCHAFT	Avstrija	Evropa
UNIOR BULGARIA	Bolgarija	Evropa
UNIOR TEHNA	Bosna in Hercegovina	Evropa
UNIOR FRANCE	Francija	Evropa
UNIOR HELLAS	Grčija	Evropa
UNIDAL	Hrvaška	Evropa
UNIOR ITALIA	Italija	Evropa
UNIOR KOMERC	Makedonija	Evropa
UNIOR DEUTSCHLAND	Nemčija	Evropa
UNIOR TEPID	Romunija	Evropa
UNIOR PROFESSIONAL TOOLS	Rusija	Evropa
SINTER	Srbija	Evropa
UNIOR COMPONENTS	Srbija	Evropa
UNIOR TEOS ALATI	Srbija	Evropa
UNIOR ESPANA	Španija	Evropa
UNIOR INTERNATIONAL	Velika Britanija	Evropa
UNIOR HUNGARIA	Madžarska	Evropa
NINGBO UNIOR FORGING	Kitajska	Azija
UNIOR SINGAPORE	Singapur	Azija
UNIOR USA CORPORATION	ZDA	Severna Amerika



4 Programi in dejavnost družbe

Prihodki od prodaje družbe UNIOR po programih v prvih devetih mesecih leta 2015



Program Odkovki

Program Odkovki je najstarejši program in osnova, iz katere se je razvil današnji UNIOR. V prvih devetih mesecih leta 2015 je prispeval kar devetinpetdeset odstotkov vseh prihodkov od prodaje družbe in v dobaviteljski verigi tudi v evropskem merilu predstavlja enega večjih in pomembnejših proizvajalcev odkovkov v večini primerov za avtomobilsko industrijo. Kupcem s področja avtomobilske industrije (več kot 90 odstotkov izdelkov gre v to panogo) ekskluzivno dobavljamo zahtevne odkovke visokih varnostnih zahtev. To so predvsem deli krmilnega mehanizma osebnih vozil, nosilni deli podvozja, ojnice in drugi odkovki, katerih skupna lastnost je, da niso osnosimetrični. Manjši del proizvodnje predstavljajo odkovki, ki jih dobavljamo v okviru družbe za program Ročno orodje.

Na trgu delujemo kot razvojni dobavitelj, skupaj s kupci pa razvijamo in optimiramo odkovek za lažjo obdelavo in najboljšimi karakteristikami uporabe. Smo dobavitelj direktno do OEM neposredno na montažni trak avtomobilskih proizvajalcev, ter »Tier 1 in Tier 2« dobavitelj. Kot dobavitelj avtomobilske industrije smo zavezani aktualnim standardom kakovosti. V ta namen smo pridobili ISO standard ISO/TS 16949, kupci pa poleg tega redno spremljajo in preverjajo kakovost naših izdelkov, točnost dobav in splošne konkurenčne sposobnosti.

Vse pomembnejša postajajo tudi naša »hčerinska« proizvodna podjetja: UNIDAL d.o.o. na Hrvaškem in NINGBO UNIOR Ltd. na Kitajskem. Na račun le teh se že uvrščamo med globalne proizvajalce odkovkov in kot taki ostajamo v trendu svetovnih projektov, ki nam bodo vse bolj krojili prihodnost.

Poslanstvo

Razvijamo, kujemo in obdelujemo odkovke ter sklope za avtomobilsko industrijo in druge odjemalce. Smo zanesljiv partner pri razvoju tehnologije stiskanja kovinskega prahu.

Vizija za leto 2020

Smo globalen, sodoben in uspešen razvojni program, ki svoje mesto uveljavlja v skupini najuspešnejših avtomobilskih proizvajalcev oziroma njihovih sistemskih dobaviteljev. Cilj je 102,5 milijonov evrov prihodkov, od tega je 16 milijonov evrov prodaje obdelanih odkovkov. S proizvodnjo 25 milijonov kosov odkovkov za volanske mehanizme osebnih vozil in nad 20 milijonov kovanih ojníc se uvrščamo na prvo oziroma drugo mesto med kovačnicami naše branže v evropskem prostoru. Bruto dodana vrednost na zaposlenega znaša 35.000 evrov.

Strategija

Strategija razvoja Programa Odkovki bazira na ključnih predpostavkah stroškovno konkurenčne in tehnološke prednosti naše proizvodnje ob kontinuirani rasti povpraševanj po toplo kovanih odkovkih in trenutnem trendu negativne rasti naložb v to branžo. Na evropskem trgu nameravamo obdržati dominanten položaj na področju kovanja toplo kovanih jeklenih odkovkov krmilnih mehanizmov osebnih vozil, na področju ojníc pa nameravamo prehiteti konkurenco in se zavihteti na drugo mesto po količini dobav, po pomembnosti projektov pa nam je cilj preboja v sam vrh. Odkovki so zadnje desetletje skrbno usmerjali ritem investicij v tehnologijo, orodjarstvo in modernizacijo kovaštva, obenem pa nadgrajevali ponudbo z razvojem oddelka obdelave odkovkov.

Obvladujemo kompleten razvoj in tehnologijo izdelave vseh proizvodnih orodij, raznolik strojni park v kovačnici pa nudi možnost konkurenčne izdelave tako maloserijskih kot tudi masovnih pozicij. Kupcem lahko poleg kovanja s kladivi ali prešami nudimo še celotno paletu termičnih obdelav, finalne obdelave in testiranja odkovka, kakor tudi nadgradnjo v obliki mehanske obdelave odkovkov. Tehnično imamo vse potrebne resurse za zagotavljanja zahtevanega nivoja kakovosti najbolj zahtevnih uporabnikov iz vrst avto industrije, poleg tega pa nam naveza na bližnjo jeklaro in lastna strojogradnja dajeta potencial in konkurenčno prednost, ki je druge, sorodne kovačnice še nimajo. Lokacijska razpršenost, ki je podlaga za specializacijo nam gre v prid nižanja stroškov, globalnost, ki jo dosegamo s kovačnico na Kitajskem, pa smo si ustvarili potrebni pogoj za pridobivanje velikih – globalnih projektov. Prav to slednje nas uvršča med globalne igralce in odpira naslutene možnosti rasti in razvoja blagovne znamke Unior – odkovki na tržiščih kot so Mehika/ZDA, Rusija ali latinska Amerika. Vabila za aktivnejši nastop na teh trgih prihajajo iz vrst velikih avtomobilskih koncernov, ki od nas - strateških dobaviteljev to enostavno pričakujejo.

Program Ročno orodje

Ustanovitev družbe UNIOR sega v leto 1919 kjer je bila ustanovljena Štajerska železo industrijska družba z omejeno zavezo, kovaški obrat s skrajšanim nazivom Štajerska Zreče. Izdelovali so kovano ročno orodje za kmetijstvo, gozdarstvo in različne obrti. V sedemdesetih letih je tovarna z novimi vizijami razvoja dobila novo ime: Unior, tovarna kovanega ročnega orodja Zreče. Novo ime je dobilo podjetje iz skovanke besedne zveze »Univerzalno Orodje«, po katerem je bila tovarna tedaj že dobro znana. Danes je podjetje Unior d.d. eno največjih in izvozno najpomembnejših slovenskih podjetij. Podjetje sestavljajo štirje programi med katerimi je tudi program Ročno Orodje, ki v svojem prodajnem programu nudi več kot 5.500 visokokakovostnih ročnih orodij tako za potrebe profesionalnih kot tudi ljubiteljskih mojstrov.

Program Ročno Orodje razvija in proizvaja ročno orodje v treh različnih obratih in sicer: obrat Obdelovalnica Zreče, kjer se proizvajajo predvsem splošna ročna orodja kot so ključji, nasadni ključji, klešče, snemalci, ter posamezna specialistična orodja, kjer se z lastno tehnologijo plastifikacije izdelujejo orodja kot je na primer izolirano (VDE) orodje za dela pod visokimi napetostmi. Obrat Lenart, kjer se proizvaja kovinska embalaža (vozički, omare, predalniki, kovinske kasete), škarje za pločevino, grip klešče, kladiva ter obrat Stari Trg, kjer se izdelujejo škarje za rezanje betonskega železa, primeži, orodja za vodovodni program (cevne klešče, orodje za

robljenje cevi, rezalci cevi, primeži za cevi), univerzalne klešče, ter večina specialističnega kolesarskega, motorističnega in avtomobilskega orodja. V Zrečah tudi razvijamo in proizvajamo izdelke hladnega kovanja na podlagi zahtev kupca. V vseh obratih pa izvajamo storitve industrijskega trženja, katerih obseg je odvisen od prostih proizvodnih kapacitet.

Poslanstvo

Poslanstvo Programa ročno orodje je razvoj, proizvodnja in trženje visokokakovostnih ročnih orodij in hladno kovanih izdelkov ter izvajanje storitev industrijskega trženja.

Vizija za leto 2020

Vizija Programa Ročno Orodje je biti vodilni svetovni proizvajalec nekaterih namenskih ročnih orodij, biti med 5 največjimi proizvajalci splošnih orodij in biti eden izmed petih največjih proizvajalcev hladno kovanih asimetričnih izdelkov in barvnih kovin v Evropi, merjeno po prihodkih od prodaje in po diverzifikaciji asortimana.

Strategija

Svetovna profesionalna potrošnja ročnega orodja z vidika nabavnih cen grosistov, asortima enak UNIOR-ju, znaša 4,2 milijarde evrov. Tržni delež UNIOR-ja znaša 1,07 odstotka in je primerljiv s konkurenti. Prihodki od prodaje ročnega orodja bi naj naraščali okrog 3 odstotka na letni ravni, ob predpostavki, da ohranjamo in povečujemo prihodek od prodaje na že obstoječih tradicionalnih trgih vsaj za 2,5 odstotka. V večji meri bo naraščala prodaja namenskega orodja, medtem, ko se bo prodaja klasičnega orodja zmanjševala in se bo nadomeščala z novimi namenskimi orodji (orodja za kolo, orodja za brenkala, orodja za delo na višini, orodja z RFID sistemom, orodja na podlagi zahtev kupcev. Od klasičnih orodij pričakujemo povečanje prodaje na segmentih klešč in škarij. Na področju obstoječih namenskih orodij pričakujemo rast VDE orodja, kovinske embalaže in kolesarskega orodja. Zaradi prevelikega zaostajanja za konkurenco pa pričakujemo padec merilnega in pnevmatskega orodja. Trend lahko obrnemo in zadržimo obstoječo prodajo na podlagi pospešenega razvoja oz. financiranja nabave moment ključev in pnevmatike.

Na področju ročnega orodja vidimo priložnost s povečanjem obsega prodaje, kjer smo že prisotni. Pospešeno moramo iskati tržne priložnosti na novih trgih (Severna in Južna Amerika, Kitajska, Japonska, Skandinavija, Afrika,...). Vstopiti v industrijske platforme in v kataloge mednarodnih podjetij ter zasledovati tenderje (javna naročila). Še naprej delati na reorganizaciji prodajne mreže in vstopati v tržne segmente (niše). V državah Jugovzhodne Evrope moramo zaščititi tržni delež, katerega že imamo. Na področju hladnega kovanja pridobiti znanje z vidika razvoja in osvojiti nove izdelke za obstoječe in potencialne kupce. Investirati v dodatne linije za mehansko obdelavo in pol toplo kovanje ter razviti tehnologijo za kovanje barvnih kovin. Le tako bomo lahko bili konkurenčni na področju hladnega kovanja. V Zahodnoevropskih državah pospeševati prodajo v industrijo in srednje velika podjetja in k velikim obrtnikom.

Program Strojna oprema

Začetki programa Strojna oprema segajo v leto 1978 zaradi potreb po avtomatizaciji delovnih procesov v okviru družbe UNIOR. Kmalu po začetku so se v takratnem programu začele izdelovati posamezne obdelovalne enote za obdelavo odkovkov, kaj hitro pa je nadgradnja izdelave komponent prerasla v začetke strojogradnje. Prvi obdelovalni stroji so bili namenjeni za lastne potrebe – UNIOR, kasneje za jugoslovanski trg, s prvimi resnimi projekti za Rusijo pa smo pred razpadom Jugoslavije dobavili še večjo količino prvih CNC strojev. Od 1990 – 1995 smo iskali svojo identiteto z izdelavo zahtevnih komponent/sklopov po tuji ali že lastni dokumentaciji. S prvim naročilom namenskega stroja z vrtljivo mizo za VW Salzgitter smo stopili na pot sedanje strojogradnje. Intenziven razvoj strokovnega kadra, sprejemanje vedno bolj zahtevnih projektov

tudi za druge kupce so razlog, da smo v teh letih postajali vedno bolj konkurenčno podjetje med priznanimi strojegradnjami v Evropi.

Danes smo na trgu razpoznavni z veliko fleksibilnostjo, hitrim odzivom, strokovnostjo ter visoko tehnološko usposobljenostjo kadra. Orientirali smo se na nišne segmente kot so sestavni deli avtomobilskega motorja, obdelava delov karoserije ter osvojili področje tehnologije globokega vrtanja kot specifično tehnologijo obdelav. Trendi gradnje namenskih strojev gredo v smeri povečanja fleksibilnosti, širše uporabnosti, krajših dobavnih rokov ter zagotavljanju kvalitetnih servisnih storitev v neposredni bližini kupca.

Poslanstvo

Razvijamo in izdelujemo inovativne, tehnološko napredne proizvode, ki kupcem zagotavljajo večjo konkurenčnost.

Vizija za leto 2020

Program Strojna oprema je poslovno primerljiva s tremi največjimi evropskimi konkurenti. Na tržišču je globalno prisoten ter se uvršča med vodilna podjetja na področju izdelave namenskih strojev za globoko vrtanje. V sodelovanju s partnerskimi podjetji na tujih tržiščih dosegamo globalno razpoznavnost in nadgrajujemo zanje in razvoj ter zagotavljamo obseg poslovanja.

Strategija

Raven zaposlenih, znanj in učenja:

- Kompetentni zaposleni na vseh ravneh (primerno znanje, veščine, stališča, vrednote posameznikov)
- Zavzeti zaposleni (motiviranost, zadovoljstvo, prevzemanje odgovornosti, prispevek k inovativnosti)
- Optimalna struktura zaposlenih
- Komunikacijska učinkovitost (notranja in zunanja) ter udejanjanje naših vrednot, vključujoč način vodenja

Raven strank:

- Zadovoljstvo poslovnih partnerjev (kupci, dobavitelji)
- Globalna razpoznavnost programa
- Prilagodljivost specifičnim potrebam kupca

Raven procesov, organiziranosti:

- Kvalitetno izvajanje projektov (terminsko in tehnično)
- Stroškovna učinkovitost projektov in poslovanja
- Odziven in strokoven servis
- Usposobljena kooperantska mreža
- Optimalno zasedene kapacitete
- Inovativen razvoj novih izdelkov
- Obvladovanje zalog in terjatev
- Učinkovito delovanje in podpora skupnih služb

Finančna raven:

- Večja donosnost
- Rast dodane vrednosti na zaposlenega
- Brez zapadlih terjatev
- Zagotavljanje finančnih sredstev za izvedbo projektov

Ključni strateški cilji:

- Širitev na tuje tržišče (Kitajska, NA)
- Segmentna strategija
- Ohranitev trenutne pozicije na širšem trgu
- Integriranje novih razvojnih produktov
- Zagotavljanje dolgoročnosti

Program Turizem

Življenjski slog delniške družbe UNIOR se kaže v vitalnosti Programa Turizem, ki se že od sedemdesetih let prejšnjega stoletja razvija na osnovi naravnih danosti in ponuja, ob neponovljivih naravnih lepotah, vrhunske storitve s področja športa, rekreacije, wellnesa in zdravstva. Tako Rogla kot Terme Zreče ponujata nastanitvene zmogljivosti različnih kategorij.

Športni in smučarski center **Rogla**, na nadmorski višini 1517 metrov, je prava izbira za vse, ki svoj življenjski slog povezujejo z aktivnim preživljanjem prostega časa v naravi. V poletnem času kombinacija neponovljive narave, prijetne srednjegorske klime, številnih možnosti za šport, rekreacijo, zdravje in dobro počutje, pristnih kulinaričnih dobrot ter nepozabnih doživetij v družbi gostoljubnih in nasmejanih domačinov ustvarja edinstveno priložnost za počitek in revitalizacijo. V zimskem času odlično pripravljena smučišča z naravnim in tehničnim snegom ter urejene tekaške proge, omogočajo smučarjem, deskarjem in tekačem obilo športnih užitkov. Hkrati pa zasnežena pokrajina omogoča že skoraj pozabljene aktivnosti na snegu, kot sta sankanje in krpljanje. Adrenalinski navdušenci se skozi vse leto zabavajo na letno – zimskem adrenalinskem sankališču, medtem ko pozimi in poleti izvajajo njim lastne elemente v Snežnem parku ali Kolesarskem parku. Odlične pogoje za vrhunski in rekreativni šport omogoča velika športna dvorana na Rogli z možnostjo večine dvoranskih športov z fitness centrom ter zunanje športne površine, med katerimi sta kar dva nogometna stadiona z naravno travo. Posebnost v športni ponudbi so hipoksične sobe za bivanje in trening v Hotelu Planja, ki so opremljene z napravami, ki spreminjajo zračni pritisk in s tem vsebnost kisika v zraku.

Mir, čudovita narava in vedra narava ljudi označujejo **Terme Zreče**, naravno termalno zdravilišče pod obronki mogočnega zelenega Pohorja. Topla termalna voda blagodejno vpliva na dobro počutje, sprošča in zmanjšuje stres. Užitek, sprostitvev in krepitev zdravja pa so zagotovljeni v edinstveno opremljeni Savna vasi, ki je znana tudi po izbranih programih vrtinčenja zraka. IDILA, Wellness & Spa, v kar štirih svetovih – Natura, Sawaddee, Romantika ter Beauty & Spa, ponuja pester izbor masaž, kopeli in neg. Zdravilni termalna voda in gorska klima ter edinstvena pohorska šota so zdravilni faktorji, s katerimi se ponaša zdravilišče Terme Zreče. Z njihovo naravno močjo zdravljenja ter ob pomoči strokovno usposobljenih ter izkušenih zdravnikov in terapevtov se telesu povrnejo zdravje, moč in vitalnost.

Terme Zreče so v bližnji in daljni okolici dobro poznane tudi po samoplačniških ambulantah, ki jih poleg naših zdravnikov specialistov, izvajajo tudi strokovnjaki iz Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana, Univerzitetnega kliničnega centra Maribor in Splošne bolnice Celje.

Mirno okolje in sproščujoč ambient konferenčnega centra **na Rogli in v Termah Zreče** s sodobno opremo, ob dostopnosti in ustrežljivosti osebja, ponujata organizatorjem poslovnih dogodkov pravo izbiro in garancijo za uspešno izvajanje načrtovanih dogodkov. Bogati okusi raznolikosti se pokažejo ob pristnih kulinaričnih mojstrovinah, katerih osnovna sestavina, ob sledenju sodobnim trendom v zdravem načinu prehranjevanja, je skrbno ohranjanje tradicionalnih kulinaričnih prvin Zreškega Pohorja.

Poslanstvo

Približujemo naravno in zdravo življenje.

Vizija za leto 2020

Ohranjamo naravne lepote, z visokokakovostnimi standardiziranimi storitvami krepimo konkurenčno prednost in dvigujemo image podjetja. Kakovost, rast in razvoj ter operativna in stroškovna učinkovitost so naše ključne strateške usmeritve. Razvijamo visokokakovostno turistično ponudbo usmerjeno v zdravje in dobro počutje, aktivne počitnice, ob tem pa smo tudi reprezentativen ponudnik priprav vrhunskih športnih ekip. Želimo se uvrstiti med najboljše ponudnike v panogi in regiji.

Strategija

Nadaljujemo načrtano strategijo razvoja osnovnih turističnih produktivnih sklopov.

Strateške usmeritve izhajajo iz dejstev, da sta Terme Zreče in Rogla, ki sta skupaj s Krvavcem povezana pod blagovno znamko Unitur, dobro poznana tako doma kot tudi v tujini ter da naravno okolje, trije naravni zdravilni faktorji (akratotermalna voda, pohorska šota in srednjegorska klima), raznolika turistična in športna infrastruktura ter prijazni in gostoljubni ljudje ustvarjajo pestro ponudbo za aktivno preživljanje prostega časa, sprostitev in strokovno zdravstveno rehabilitacijo. Mirno in stimulatивно okolje, primerna infrastruktura in opremljenost, pestra dodatna ponudba in profesionalni zaposleni predstavljajo optimalne pogoje za nadaljnji razvoj na področju poslovnega turizma.

Tudi v prihodnje se bo posebna pozornost namenjala vsebini in kakovosti ponudbe. Načrtovane aktivnosti se bodo usmerjale predvsem v razvoj in specializacijo obstoječih in novih produktov. Z dvigom kakovosti in produktno specializacijo želimo postati najboljši ponudnik izbranega produkta tako v panogi kot tudi v regiji, ob tem pa predvsem povečati zadovoljstvo našega kupca. Nestabilni vremenski pogoji skozi vse leto (tudi v času sezon) so primarni razlog za poglobljeno usmerjanje v razvoj produktov, ki so manj odvisni od vremena. Hkrati pa primerni tudi za obdobja t.i. ne sezon, ki so posebej izrazite na Rogli. V času ne sezon bomo z učinkovito organizacijo procesov optimizirali strošek dela med centroma.

Oblikovanje turističnih produktov bo v svoji vsebini prilagojeno sodobnim trendom in življenjskemu slogu (lifestyle). Pri izboru primarnih oz. top produktov bomo posebej izpostavili naše ključne konkurenčne prednosti, kot so odlična lokacija z bližino avtoceste in štirih letališč, kombinacija naravnih zdravilnih faktorjev iz neposrednega okolja (akratotermalna voda, zdravilna klima, pohorska šota), izjemna kombinacija športnega centra Rogla in termalnega zdravilišča Terme Zreče v poletnem in zimskem času, specializacija in razvoj produktov v skladu s strategijo slovenskega turizma (Aktivno. Naravno. Zeleno) ter ne nazadnje prijazno, domačno, dostopno in profesionalno osebje.

Cilji, ki izhajajo iz ključnih strateških in razvojnih usmeritev, se bodo odražali v rasti nočitev tujih gostov in trženju produktov z višjo dodano vrednostjo. Tako načrtujemo rast tržnega deleža nočitev v Sloveniji z 1,95 na 2,3 odstotka v letu 2020. S strateško razvojnimi usmeritvami se bo obstoječi infrastrukturi v obeh centrih dodalo še več vsebine, ki bo prilagojena ciljnim skupinam.

5 Pomembnejši dogodki v prvih devetih mesecih leta 2015

Objava sklica skupščine

8. maja 2015 je bil na spletni strani Ajpes, SEOnet-u in na spletni strani družbe objavljen sklic 19. seje skupščine delničarjev.

Skupščina družbe

10. junija je bila 19. seja skupščine delničarjev družbe UNIOR d.d., delničarji pa so na njej:

- obravnavali informacijo o letnem poročilu, mnenju revizorja in pisnemu poročilu nadzornega sveta o letnem poročilu,
- odločali o dobičku za poslovno leto 2014, podelitvi razrešnice upravi in nadzornemu svetu,
- odločali o imenovanju revizijske družbe za leto 2015,
- odločali o spremembah in dopolnitvah Statuta družbe UNIOR d.d. ter
- odločali o plačilu članom nadzornega sveta.

Sprememba pomembnega deleža v lastništvu družbe

21.7.2015 je družba prejela Obvestilo o spremembi pomembnih deležev s strani Slovenskega državnega holdinga, d.d.. Iz obvestila izhaja, da je SDH, d.d. s 1.7.2015 pripojila družbo PDP, Posebna družba za podjetniško svetovanje, d.d. in kot univerzalni pravni naslednik postala imetnica 1.053.418 delnic UKIG. Tako ima družba SDH, d.d. skupaj v lasti 1.119.079 delnic UKIG, kar predstavlja 39,4262% vseh delnic UKIG.

6 Najpomembnejši trgi in kupci

Program Odkovki

Program Odkovki je v vseh treh podprogramih usmerjen v (toplo kovanje, obdelava in sinter) v avtomobilsko industrijo na področju Evropske unije. Iz kovačnice v Zrečah dobavljamo kose v 98% avtomobilskim proizvajalcem OEM in njihovim dobaviteljem TIER I in TIER II, ki pa nato naše komponente uporabijo pri montaži avtomobilov. Del prodaje avtomobilov je nato usmerjen ponovno v Evropo, del pa kot izvoz predvsem na tržišča Severne Amerike in Kitajske.

V 2014 je bilo po celem svetu prodanih 88,2 milijonov vozil; 67 milijonov osebnih ter 21,2 milijona tovornih vozil. Glede na naše proizvodne zmogljivosti smo usmerjeni pretežno v segment komponent za osebne avtomobile. Proizvodnja osebnih vozil na svetovnem nivoju je znašala v letu 2014 67,0 milijonov vozil. Na programu smo izdelali 66,7 milijonov kosov, pomeni, da smo bili teoretično prisotni v vsakem izdelanem avtomobilu.

Glede na to, da pa iz lokacije Zreč pokrivamo pretežno Evropski del, je za nas bolj primerljiv podatek o proizvodnji v Evropi. V letu 2014 je bilo v Evropi izdelano 14,6 milijonov osebnih vozil, prodaja v Evropi pa je znašala 12,4 milijonov, ali 85% (ni upoštevan uvoz neevropskih proizvajalcev, ki znaša manj kot 10%). To pomeni, da je Unior statistično gledano, glede na število izdelanih kosov prisoten v vsakem osebnem avtomobilu z 4,5 kosi.

Proizvajamo v Sloveniji, ki praktično nima svojega trga na avtomobilskem delu, z izjemo proizvodnje v Revozu, ki pa se oskrbuje z dobavitelji grupacije Renault. To pomeni, da smo v celoti odvisni od izvoza in se soočamo s konkurenco na »domačem« tržišču.

Naši ključni tržni segmenti:

- a) Ojnice za osebna vozila ~ 16 milijonov kosov/letno
- b) Odkovki za dele krmilnih mehanizmov ~ 30 milijonov kosov/letno
- c) Obdelani odkovki ~ 3,5 milijonov kosov/letno
- d) Sinter ~ 15 milijonov kosov/letno

Obdelava je vedno pomembnejši del programa Odkovki, kjer obdelujemo odkovke in sinter proizvode, ki jih proizvajamo v UNIOR-ju. Gre za strateško usmeritev, ki povečuje dodano vrednost proizvodov in nas približuje dobaviteljem TIER I in TIER II ter celo OEM-om, ki kupujejo obdelane komponente ali posamezne sklope. Na programu sintra je UNIOR manj pomemben, saj letno prodamo manj kot za 6 milijonov evrov sinter proizvodov, predvsem v avtomobilsko industrijo.

Program Ročno orodje

Na podlagi analize izdelčnega portfolija ugotavljamo, da moramo vlagati v razvoj in širitev prodajnega asortimana, ter izpostaviti dodano vrednost pri naslednjih skupinah izdelkov: kovinska embalaža, VDE orodja, univerzalne klešče, moment ključi. Pospešiti pa moramo razvoj orodij za brenkala in orodij z RFID sistemom. Večina skupin orodij se nahaja v fazi upravljanja za zaslužek, trg je dovolj velik, da optimira obseg dejavnosti. Predvsem se moramo posvečati širitvi specialističnih orodij kot so kolesarsko, motoristično, VDE program in kovinska embalaža.

Tržišče splošnega profesionalnega ročnega orodja je veliko 4,2 milijardi evrov in v prihodnosti ne bo raslo ampak se bo postopoma zmanjševalo. Tendencia rasti vidimo v posameznih nišnih, segmentnih skupinah izdelkov, kjer imamo še danes sorazmerno majhen tržni delež, vendar lahko v prihodnosti le tega še pridobimo. Tendence nižanja nakupnih cen za industrijo se še bo nadaljevala in bo v prihodnjih letih narekovala reorganizacijo obstoječih prodajnih kanalov. Vse večje nevarnost na trgu predstavljajo prodajne grupacije in platforme, ki imajo večje pogodbe z industrijo in do katerih so vstopne ovire visoke. Za uspeh je potrebna učinkovita distribucija, redni stiki s končnimi uporabniki, tako imenovana pull strategija do naših distributerjev, vstopi v mednarodne prodajne grupacije ter pospešeno osvajanje novih tržišč.

Rast prodaje bomo še vedno beležili na specialističnih orodjih na trgih, kjer se je v preteklosti na novo organizirala prodajna mreža. Pri tem pa bomo beležili padec prodaje pnevmatskega in merilnega orodja. Padcu se lahko izognemo samo tako, da pospešeno razvijamo nove izdelke iz teh dveh skupin. Rast prodaje pri splošnih ročnih orodjih predvidevamo predvsem na novih tržiščih, kjer želimo odvzeti tržni delež konkurenci.

Povečanje prodaje je v največji meri možno s povečanjem prodaje hladnega kovanja (realizacija novih projektov) ter povečanjem prodaje specialističnega orodja v tržno nišo (vpliv se nanaša na nove kupce kakor tudi povečanje prodaje pri obstoječih kupcih), ter dvig povečanja splošnega orodja pri obstoječih in novih kupcih.

V Zahodni Evropi ohranjamo tržni delež ter pospešujemo prodajo s pridobivanjem večjih industrijskih distributerjev ali z večjimi končnimi industrijskimi kupci. V državah JVE skušamo zadržati raven prodaje. Povečanje je zaradi visokega tržnega deleža ter zaostrenih likvidnostnih razmer v posamičnih državah oteženo. Splošno so izpadi prodaje zaradi manjših javnih naročil in vse večjih pritiskov s strani mednarodnih podjetij z dumping cenami na ta tržišča. Zaradi političnih razmer med EU in Rusko Federacijo ter ekonomske situacije postaja trg Rusije nestabilen in cenovno občutljiv. V Sloveniji predvidevamo večjo prodajo orodja zaradi reorganizirane prodajne mreže in promocijskih aktivnostih pri končnih kupcih. V Južni Ameriki bomo rastli predvsem z VDE orodjem v Braziliji in Čilu, ter kolesarskim v Braziliji in Mehiki. Večjo rast načrtujemo v Kanadi in ZDA s kolesarskim orodjem, ter načrtujemo začetek sodelovanja na splošnem orodju v ZDA preko distributerjev evropskih znamk. Politične razmere na Bližnjem Vzhodu so predvsem razlog za predvideno nižjo prodajo predvsem v Siriji in Iraku. Manjša prodaja se načrtuje v Saudsko Arabijo zaradi kupčevih zalog. Povečanje prodaje pa bodo pri novo pridobljenih kupcih v Turčiji, Egiptu, Alžiriji, Jordaniji. Na daljnem vzhodu se predvideva rast v Indiji (orodje za letalsko industrijo), Kitajski in Japonski. Manjši padec prodaje se bo beležil na Tajskem in v Singapurju. V Avstralijo počasi povečujemo prodajo kolesarskega orodja za opremo delavnic. Poizkuša se večji vstop v mednarodne grupacije za prodajo orodja industriji (Wollschläger, VW, Dacia, Siemens, Audi), ter aktivno spremljanje prijavljanje na lokalne in mednarodne razpise. Prioritetno nadaljujemo s pospeševanjem blagovne znamke Unior, katere delež v skupni prodaji načrtujemo nad 90%. Rast prodaje pod tujo blagovno znamko bomo beležili pri kolesarskem orodju (Dechatlon - Promiles), ter realizirali nove projekte pri podjetju SKF, Ridgid, Schaffler, Lagerhouse.

Program Strojna oprema

Naš trg je segmentiran na področja, katere obvladujemo glede na potrebe:

- avtomobilska industrija (osebna in tovorna vozila)
- dobavitelji TIR1
- livarne (Aluminij, siva litina, jeklena litina)
- kovačnice (utopno kovanje)
- letalska industrija
- ostalo (poddobavitelji drugim podjetjem)

Dejavnost gradnje namenskih strojev je vezana na ciklična povpraševanja. Vezana je na razvoj novih tipov motorjev, ki so vezani na svetovne trende (diesel ali bencin, manjši motorji – večje moči, novi ekološki predpisi, zmanjšanje emisij, zmanjšanje teže avtomobila). Ti cikli so nekako pojavljajo v obdobjih 4-5 let, ko so investicijski ciklusi najmočnejši.

Cilji naših kupcev so popolnoma enostavni – dobiti čim bolj zanesljivo-fleksibilno opremo za čim manj investicijskih sredstev. Predstave so tu vedno različne, vezane tudi na neke tradicionalni način razmišljanja. Veliko kupcev ne sprejema tehnoloških novosti, ker se jih boji, ne razume ali pa ocenjuje, da je tveganje preveliko.

Z upoštevanjem tržnih trendov ter odločitev naših kupcev predvidevamo spremembo ključnih segmentov prodajnih artiklov v naslednjem obdobju v povprečju:

	Sedaj		Usmeritev
Stroji za obdelavo kolenčastih gredi	5%		20%
Stroji za obdelavo v livarnah/kovačnicah	5%		20%
Stroji za obdelavo delov motorja	65%		20%
Stroji za obdelavo karosernih delov	15%		25%
Rezervni deli/usluge	10%		15%

Iz tržnih analiz ni zmožno zbrati evidentnih podatkov iz našega segmenta. Delež na trgu je zelo majhen. Edina možna primerjava je možna, če bi zbrali prodaje vseh naših konkurentov in to primerjali z našim. Po naši oceni je to 1 milijarda evrov. Bolj kot k povečevanju deleža moramo stremeti za dobrimi tehničnimi rešitvami, dobro kvaliteto proizvodov, zaupanju s strani kupcev ter dobrimi postservisnimi dejavnostmi.

Program Strojna oprema je po obsegu majhna strojogradnja in le stežka dosega dolgoročne projekte, saj mu premajhni obseg poslovanja to onemogoča. Po naših izkušnjah bi lahko naredili preskok le z povečanjem obsega na 35 milijonov evrov ali več. To lahko dosežemo le s povečanim obsegom trženja ter obvladovanju trgov, kjer danes še nismo prisotni. Predvsem so to:

- celotna Azija
- Skandinavija
- ciljni kupci FIAT/Chrysler
- uvrstitev v GM skupino
- Azijski proizvajalci avtomobilov Kia/Hyundai

Specifičnost naših izdelkov nam omejuje širok razvoj, vendar smo prepričani, da bi lahko z optimiranjem rešitev dosegli večji doprinos v ciljni skupini:

- strojev za obdelave kolenčaste gredi
- strojev za obdelavo karosernih delov
- stroji za obdelavo posebej zahtevnih obdelovancev
- stroji za posebne namene

Program Turizem

V strategiji do leta 2020 ohranjamo število nočitev ustvarjenih s strani domačega gosta, ob tem pa povečujemo delež nočitev s strani tujega gosta do deleža 50 odstotkov, dvigujemo iztrženo ceno nočitve in s specializiranimi produkti dosegamo višjo dodano vrednost na trgu, kot tudi z dodatnim trženjem storitev »na licu mesta«. K temu bodo usmerjene tudi trženjske ciljne aktivnosti na tujih trgih.

S kakovostno ponudbo storitev v Termah Zreče, usmerjeno predvsem v zdravje na vseh področjih (zdravstvo, kulinarika, wellness), utrjujemo in izboljšujemo pozicijo našega zdravilišča tako v slovenskem kot tudi v mednarodnem prostoru. Skupna konkurenčna prednost obeh centrov je tudi kombinaciji športnega centra Rogla in termalnega zdravilišča Terme Zreče, v produktih zimske počitnice, MICE in vrhunškega športa.

V obeh centrih smo v precejšnji meri odvisni od nočitev ustvarjenih s strani slovenskega gosta, tako v Termah Zreče beležimo še posebej visok delež ustvarjenih domačih nočitev povezanih z zdraviliškim zdravljenjem. Z novo spletno stranjo in sodobnimi marketinškimi prijemi pa povečujemo število direktnih rezervacij in ob tem dvigujemo tudi iztrženo ceno naših storitev. Novi produkti, ciljno naravnane tržne aktivnosti, z ekipo sposobnih in uspešnih komercialistov, ki so specialisti za posamezna tržišča, bodo pripomogli k dvigu tujih nočitev v načrtovanem obsegu.

Na Rogli in v Termah Zreče beležimo izrazito sezonskost, in sicer glavnino nočitev ustvarimo v zimskih mesecih (december, januar, februar in marec) ter v času poletja (junij, julij in avgust). Zunanji dejavniki, ki ovirajo prihod gostov iz tujine so predvsem dostopnost (slaba prometna povezanost z javnimi prevoznimi sredstvi), vizumska politika, padec življenjskega standarda na nekaterih ciljnih trgih, slaba prepoznavnost in image, pomanjkanje medresornega sodelovanja in nekateri ukrepi tujih držav.

Prednosti naše ponudbe pred konkurenco so v kombinaciji športnega srednjegorskega centra in termalnega zdravilišča. Večletna vlaganja v razvoj športne infrastrukture, prilagojene vrhunskim športnikom, večajo konkurenčnost na področju trženja priprav vrhunskih športnikov. Neprestano vlaganje v razvoj in znanje na področju zdravstva ter veliko število specialističnih ambulant, v katerih delajo priznani zdravniki – strokovnjaki za posamezna področja v Sloveniji, ki prihajajo iz slovenskih najvidnejših medicinskih ustanov, večajo konkurenčno prednost tudi na področju zdravstvene diagnostike, rehabilitacije in preventive. Še posebej na področju rehabilitacije vrhunskih športnikov. Konkurenčna prednost so tudi geografska lega in lokacija z bližino avtoceste in štirih mednarodnih letališč, čudovita narava in svež zrak, odlično ohranjena naravna in kulturna dediščina, domača lokalna kulinarika ter gostoljubni lokalni prebivalci in dostopni, prijazni in strokovni zaposleni.

Ključni ciljni trgi, na katere se osredotočamo so slovenski trg ter države bivše Jugoslavije, Madžarska, Italija, Avstrija, Nemčija, Ruska federacija, Benelux, Češka, Poljska, Turčija in arabske države. Primarna ciljna skupina je družina, pomembne ciljne skupine so še seniorji in pari brez otrok, vrhunski športniki in poslovni gostje. Ciljnim skupinam je skupna težnja k naravnemu, zdravemu in aktivnemu življenjskemu slogu.

7 Delnice

Ob ustanovitvi delniške družbe UNIOR je bilo izdanih 2.138.200 delnic po nominalni vrednosti 8,35 evrov. Od tedaj je družba izvedla dve dokapitalizaciji. Prvo 1.12.1999, ko je bilo izdanih dodatnih 200.214 delnic, drugo pa 1.2.2010 z izdajo 500.000 novih delnic. Tako ima UNIOR na dan 30.09.2015 skupno 2.838.414 delnic, ki se od leta 2006 vodijo kot kosovne delnice. Te so izdane v nematerializirani obliki in od 21.1.2000 vpisane v centralni register vrednostnih papirjev, ki ga vodi KDD – Centralno klirinško depotna družba, d.d., v Ljubljani.

Pomembni podatki o delnicah

	30.09.2015	30.09.2014
Skupno število delnic	2.838.414	2.838.414
Število lastnih delnic	3.330	3.330
Število delničarjev	1.246	1.286
Dividende na delnico	0	0
Vrednost lastnih delnic v bilanci (v tisočih EUR)	120	120

Lastne delnice

Skupina Unior ima skupno 3.330 lastnih delnic, kar pomeni 0,12 odstotka celotnega lastništva. Delnice so v lasti družbe Unior Deutschland GmbH, Remseck in družbe SPITT d.o.o., Zreče. Družba UNIOR d.d. v svoji lasti nima lastnih delnic.

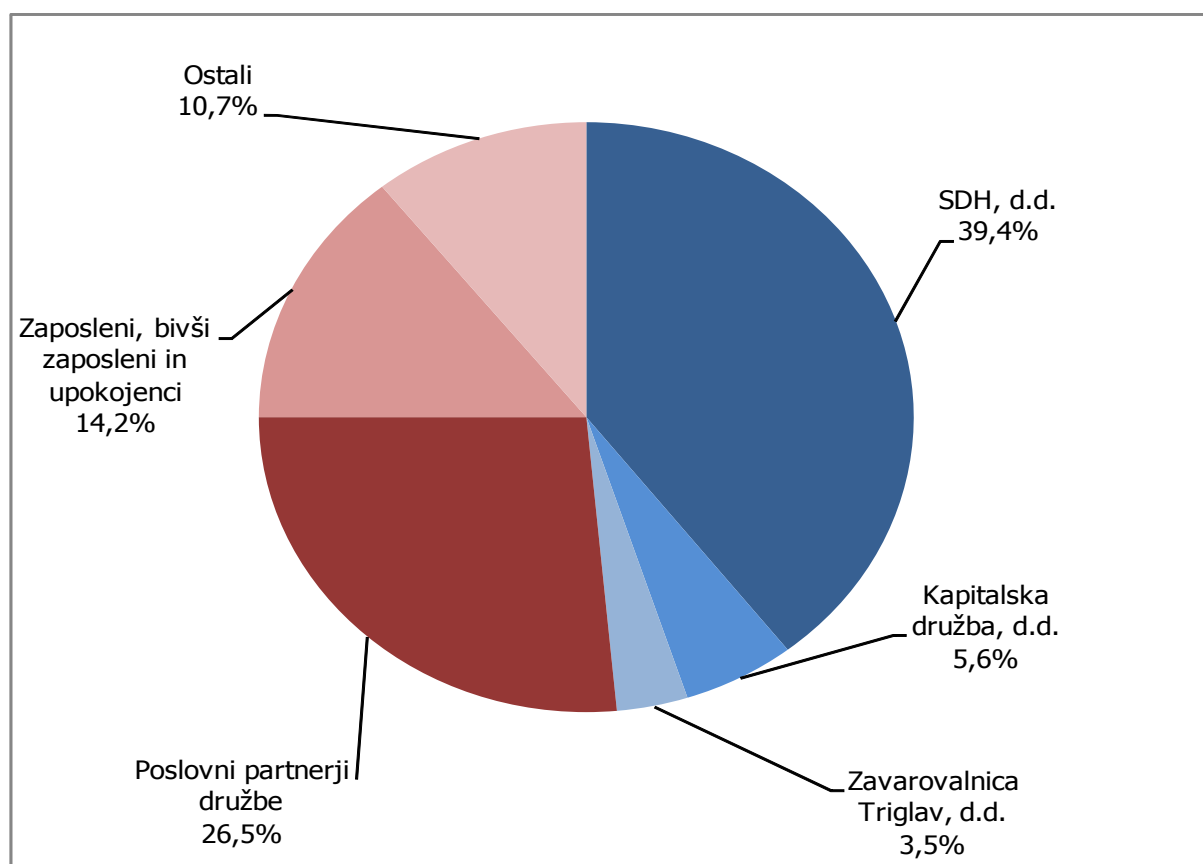
Lastniška struktura

Deset največjih delničarjev na dan 30.09.2015

Delničar	Število delnic	Lastniški delež
SDH, d.d.	1.119.079	39,43%
ŠTORE STEEL d.o.o.	346.182	12,20%
ALPEN.SI mešani fleksibilni podsklad	180.309	6,35%
KAPITALSKA DRUŽBA, d.d.	157.572	5,55%
RHYDCON d.o.o.	141.790	5,00%
ZAVAROVALNICA TRIGLAV, d.d.	100.000	3,52%
ŽELEZAR ŠTORE D.P. d.d.	43.627	1,54%
BTS COMPANY, d.o.o.	29.527	1,04%
DINOS d.d.	24.885	0,88%
KOVINTRADE d.d.	19.650	0,69%
Skupaj deset največjih delničarjev	2.162.621	76,19%
Ostali delničarji	675.793	23,81%
SKUPAJ	2.838.414	100,00%

Lastniška struktura na 30.09.2015

Delničar	Število delnic	Lastniški delež
SDH, d.d.	1.119.079	39,43%
Kapitalska družba, d.d.	157.572	5,55%
Zavarovalnica Triglav, d.d.	100.000	3,52%
Poslovni partnerji družbe	752.239	26,50%
Zaposleni, bivši zaposleni in upokojenci	404.469	14,25%
Ostali	305.055	10,75%
SKUPAJ	2.838.414	100,00%

**Uvrstitev delnic na borzo**

14. Redna seja skupščine družbe je 21.7.2010 sprejela sklep, da se delnice družbe UNIOR d.d. uvrstijo na organizirani trg vrednostnih papirjev Ljubljanske borze. Družba je 13.7.2011 pridobila odločbo Agencije za trg vrednostnih papirjev z opr. št. 40200-10/2011-6. Prospekt je bil javno objavljen 16.8.2011, delnica pa je bila 18.8.2011 uvrščena na trg Ljubljanske borze vrednostnih papirjev. Prvi trgovalni dan je bil 22.8.2011.

Obveščanje delničarjev

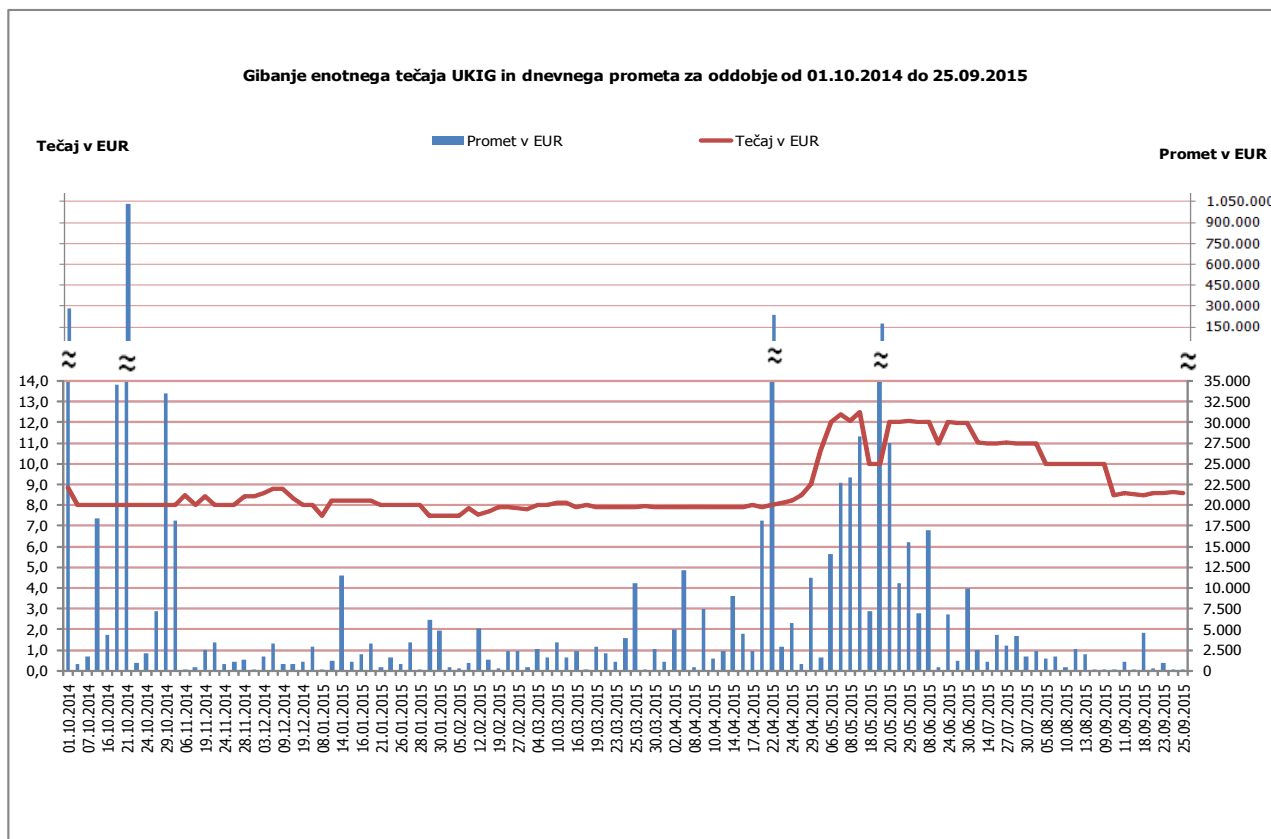
Po uvrstitvi delnic na borzo družba skladno z zakonom in običajno poslovno prakso vse delničarje in nove zainteresirane vlagatelje obvešča preko sistema elektronskega obveščanja Ljubljanske borze vrednostnih papirjev SEOnet in spletne strani družbe.

Kazalniki poslovanja na delnico

	30.09.2015	30.09.2014
Dobiček na delnico	1,35	1,13
Knjigovodska vrednost delnice (v EUR)	38,61	37,54
Prodaja na delnico (v EUR)	42,63	42,32
Denarni tok na delnico (v EUR)	5,16	5,17
Pay-out ratio	0%	0%

Trgovanje z delnicami UKIG

Tržna cena delnice UKIG konec četrtertletja na dan 25.9.2015 (zaključni tečaj) je znašala 8,60 evra. Celoti ustvarjen promet v obdobju enega leta od 1.10.2014 do 25.9.2015 je znašal 2.258.300,33 evrov. Razmerje tržne in knjigovodske vrednosti delnice na dan 25.9.2015 znaša 0,22.



8 Zaposleni

Na dan 30.9.2015 je bilo v družbi UNIOR d.d. 2.055 zaposlenih. Njihovo število se je v prvih devetih mesecih leta zmanjšalo za 2,4 odstotka, v primerjavi s podatki izpred enega leta pa je za 0,5 odstotka večje. Število zaposlenih po programih je ostalo bolj ali manj nespremenjeno, minimalno povečanje zaposlenih je na programu Ročno orodje. Vsi odhodi zaposlenih so bili sporazumni, večino pa predstavljajo upokojitve delavcev.

Podatki o zaposlenih

	30.09.2015	30.09.2014
Skupno število zaposlenih	2.055	2.044
- Program Odkovki	945	957
- Program Ročno orodje	418	387
- Program Strojna oprema	152	160
- Program Turizem	303	314
- Skupne službe	138	131
- Vzdrževanje	99	95
Povprečno število zaposlenih iz ur	2.043	2.005
Povprečna plača (v EUR)	1.438	1.399

Povprečne plače

Povprečna mesečna bruto plača na zaposlenega je v prvih devetih mesecih leta 2015 znašala 1.438 evrov in je bila v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta višja za 2,8 odstotka, pri čemer je eskalacija s 1.2.2015 znašala 2,1 odstotka. Ob 0,5 odstotnem padcu cen življenjskih potrebščin pomeni to 3,3 odstotno realno povišanje povprečne plače. Neto plača se je v tem času povečala za 2,9 odstotka oziroma realno za 3,4 odstotka.

Komuniciranje z zaposlenimi

V preteklem letu smo z interno komunikacijo podprli ozaveščanje vrednot družbe Unior d.d.. S strokovnimi službami spodbujamo in izvajamo načrtovane aktivnosti s katerimi poudarjamo predvsem vrednoto zdravja in vrednoto inovativnosti. Posebno pozornost namenjamo več kot 95 letni tradiciji podjetja. Na področju internih digitalnih medijev si prizadevamo vedno večjo uporabo interaktivnih portalov.

Komuniciranje z zaposlenimi v družbi UNIOR d.d. je urejeno in sistematično. Zagotavljamo ga mrežno in hierarhično z različnimi orodji: četrtletno z internim časopisom, po potrebi z biltenom, e-novičkami, redno z obvestili na oglasnih deskah in na intranetu. Medosebno komuniciranje poteka mrežno in hierarhično, po vnaprej določenem terminskem načrtu komuniciranja sveta delavcev, sindikatov, uprave, kolegija družbe do zborov delavcev in sektorskih sestankov.

9 Korporacijsko upravljanje

V UNIOR-ju je prisoten dvotirni sistem upravljanja. Naloge uprave in nadzornega sveta so skladno z zakonodajo in statutom ločene tako, da uprava vodi posle družbe, nadzorni svet pa je odgovoren za nadzor poslovanja. Poleg tega v družbi deluje še kolegij uprave, ki ga sestavljajo direktorji programov, direktorji sektorjev ter predsednik in član uprave. Glavna naloga članov kolegija je, da samostojno v okviru pooblastil vodijo področja za katera so odgovorni.

Kot nejavna delniška družba smo si v preteklosti prizadevali za kar najbolj transparentno poslovanje in korektno obveščanje delničarjev ter drugih deležnikov o dogajanju v podjetju. Z uvrstitvijo naših delnic na borzo v letu 2011 smo v družbi začeli uvajati še strožje standarde korporacijskega upravljanja in s tem prilagodili naše poslovanje na zakonsko regulativo, borzna pravila in visoke standarde, ki veljajo v okolju. Tako sedaj poslujemo kot javna delniška družba.

Že v postopku priprave uvrstitve delnic na borzo smo imenovali osebo, ki je v podjetju odgovorna za odnose z vlagatelji. Vlagatelje in drugo zainteresirano javnost o vseh dogodkih v podjetju obveščamo preko borznega sistema SEOnet in spletne strani izdajatelja. Prenovljena je bila tudi spletna stran za vlagatelje, ki po novem nudi obširne in ažurne informacije o tematiki, ki zanima to ciljno skupino. S tem smo še povečali transparentnost svojega delovanja in vlagateljem omogočili dostop do informacij za kakovostne in preudarne naložbene odločitve.

9.1 Uprava

Družba ima dvočlansko upravo. Njen predsednik je Darko Hrastnik, ki je bil imenovan 31.1.2014, ko mu je nadzorni svet družbe podelil nov petletni mandat za obdobje od 1.6.2014 do 31.5.2019. Funkcijo predsednika uprave opravlja drugič, pred tem je bil dvakrat član uprave. Branko Bračko je bil kot član uprave imenovan 15.11.2012 z mandatom do 14.11.2017. Funkcijo člana uprave opravlja prvič.

Podatki o delovnih in vodstvenih izkušnjah članov uprave

Darko Hrastnik, predsednik uprave

Izobrazba: univerzitetni diplomirani inženir metalurgije

Delovne in vodstvene izkušnje:

2000–	Unior	
2012–	Predsednik uprave	
2009–2012	član uprave	
2007–2009	izvršilni direktor programa Ročno orodje	
2004–2007	direktor programa Ročno orodje	
2002–2003	član uprave	
2000–2002	pomočnik direktorja programa Odkovki, odgovoren za področja: sinter, obdelava odkovkov v Slovenskih Konjicah, hladno kovanje in zahtevnejše projektne naloge	
1999–2008	Višja strokovna šola v Celju, izredni predavatelj za predmet ekonomika in menedžment	
1996–2000	MPP Livarna, d.o.o., Maribor, generalni direktor	

1994–1996	TAM Metalurgija, d.o.o., direktor marketinga
1994–1994	Livarna Ferralit, d.o.o., žalec, vodja proizvodnje
1989–1993	Livarna, d.o.o., šture
1992–1993	tehnični direktor
1989–1992	razvojni oddelek

Branko Bračko, član uprave

Izobrazba: univerzitetni diplomirani inženir strojništva

Delovne in vodstvene izkušnje:

2012–	UNIOR d.d., član uprave
2009–2012	UNIOR Formingtools d.o.o. Kragujevac (Srbija), direktor
2009–2012	UNIOR d.d., namestnik izvršilnega direktorja programa Strojna oprema
2008–2009	Webi Maribor d.o.o., prokurist
2002–2007	UNIOR d.d., pomočnik direktorja programa Strojna oprema
2001–2002	MPP Tehnološka oprema d.o.o. Maribor, pomočnik direktorja
1994–2001	Unior d.d., program Strojna opreme, vodja tehnologije, vodja obdelave, vodja montaže, vodja proizvodnje
1992–1994	Carrera Optyl d.o.o. Ormož, pomočnik vodje proizvodnje

9.2 Kolegij uprave

Kolegij sestavljajo člani uprave, direktorji programov in sektorjev ter ostali člani kolegija, vabljeni s strani uprave. Glavne naloge članov kolegija so samostojno vodenje posameznega programa oziroma službe. Kolegij tesno sodeluje z upravo in izvršuje njene naloge na strateški in operativni ravni, deluje pa tudi kot posvetovalno telo uprave.

Kolegij družbe sestavljajo:

- Darko Hrastnik, univ. dipl. inž. metal. mater., predsednik uprave,
- Branko Bračko, univ. dipl. inž. str., član uprave,
- Robert Ribič, univ. dipl. inž. str., direktor programa Odkovki,
- Danilo Loriger, univ. dipl. inž. kem. teh., direktor programa Ročno orodje,
- Andrej Purgaj, univ. dipl. inž. str., direktor programa Strojna oprema,
- Barbara Soršak, univ. dipl. ekon., direktorica programa Turizem,
- Marjan Korošec, dipl. org. menedž. in inž. str., direktor sektorja za splošne zadeve,
- Bogdan Polanec, univ. dipl. ekon., finančni direktor,
- mag. Boštjan Slapnik, direktor nabave,
- Zlatko Zbovič, univ. dipl. ekon., direktor kontrolinga,
- Kristjan Brodej, univ. dipl. inž. rač. in inf., direktor sektorja ITS,
- mag. Andrej Kokol, direktor sektorja za strateški razvoj, množično inoviranje in podjetništvo,
- Ivan Bašič, dipl. org. menedž. in ing. elekt., direktor vzdrževanja,
- Dani Kukovič, univ. dipl. inž. elekt., direktor sektorja energetika,
- Martina Kobale, univ. dipl. ekon., vodja notranje revizije.

S 1.5.2015 je bila uvedena Služba notranje revizije, ki trenutno zaposluje dva strokovna sodelavca, vodja notranje revizije pa je tudi članica kolegija.

9.3 Nadzorni svet

Nadzorni svet družbe deluje v okviru pooblastil, kot jih daje 280. člen Zakona o gospodarskih družbah. Njegova glavna naloga v dvotirnem sistemu je nadzor poslov uprave in s tem varovanje interesov deležnikov v podjetju.

Na 17. skupščini družbe je bil 17.7.2013 izvoljen nov šestčlanski nadzorni svet z mandatnim obdobjem štirih let od 13.12.2013 do 12.12.2017.

Predstavniki kapitala v nadzornem svetu so:

- mag. Branko Pavlin (predsednik),
- mag. Franc Dover (namestnik),
- prof. dr. Marko Pahor in
- Drago Rabzelj, univ.dipl.ekon..

Predstavnika zaposlenih pa sta:

- mag. Marjan Adamič in
- Darko Dujmović univ.dipl.inž.str..

Nadzorni svet družbe ima oblikovani dve komisiji in sicer revizijsko komisijo in kadrovske komisijo.

Revizijska komisija deluje v sestavi:

- Drago Rabzelj, univ.dipl.ekon. (predsednik),
- prof. dr. Marko Pahor (namestnik),
- mag. Marjan Adamič in
- Gregor Korošec, univ.dipl.ekon. (zunanji član).

Kadrovska komisija deluje v sestavi:

- mag. Franc Dover (predsednik),
- mag. Branko Pavlin (namestnik) in
- Darko Dujmović, univ.dipl.inž.str..

9.4 Skupščina

Skupščina delničarjev je najvišji organ družbe, kjer se neposredno uveljavlja volja delničarjev in sprejemajo ključne odločitve. Vsaka delnica družbe prinaša en glas, glasovalne pravice pa nimajo lastne delnice. Družba nima izdanih prednostnih delnic ali delnic, ki bi imele omejene glasovalne pravice.

Uprava družbe skliče skupščino delničarjev praviloma enkrat na leto, v juniju ali juliju, z objavo na spletni strani AJPEŠ, SEOnet-u in na spletni strani družbe – vsaj trideset dni pred zasedanjem. Pravico do udeležbe in glasovanja na skupščini imajo vsi delničarji, ki so vpisani v delniško knjigo družbe na presečni dan, ki je objavljen v sklicu ter njihovi zastopniki in pooblaščenici. Celotno gradivo za skupščino je na vpogled na sedežu družbe od sklica do zasedanja.

Uprava delničarjem na skupščini predstavi vse potrebne informacije za presojo posameznih točk dnevnega reda, pri čemer upošteva zakonske in morebitne druge omejitve glede njihovega razkrivanja.

V letu 2015 je bila 19. redna seja skupščine 10. junija 2015 delničarji pa so na njej:

- obravnavali informacijo o letnem poročilu, mnenju revizorja in pisnemu poročilu nadzornega sveta o letnem poročilu,
- odločali o dobičku za poslovno leto 2014, podelitvi razrešnice upravi in nadzornemu svetu,
- odločali o imenovanju revizijske družbe za leto 2015,
- odločali o spremembah in dopolnitvah Statuta družbe UNIOR d.d. ter
- odločali o plačilu članom nadzornega sveta.

Obvestilo o sklepih skupščine je bilo objavljeno 10.6.2015 na SEOnet-u in spletni strani družbe.

9.5 Trgovanje z delnicami uprave in nadzornega sveta

V družbi UNIOR d.d. imajo notranji lastniki (zaposleni, uprava in nadzorni svet) skupaj 8,3-odstotni lastniški delež, pri čemer ima uprava skupaj v lasti 0,06, nadzorni svet pa 0,2 odstotka delnic družbe. V zadnjem koledarskem letu (september 2014 – september 2015) se število delnic in deleži lastništva delnic v lasti uprave in nadzornega sveta niso spremenili, kar je prikazano v spodnji tabeli.

Trgovanje z delnicami uprave in nadzornega sveta

	Lastništvo		Neto nakupi v letu
	30.09.2015	30.09.2014	
Darko Hrastnik	1.505	1.505	0
Branko Bračko	250	250	0
Uprava skupaj	1.755	1.755	0
mag. Branko Pavlin	0	0	0
mag. Franc Dover	0	0	0
prof. dr. Marko Pahor	0	0	0
Drago Rabzelj	0	0	0
mag. Marjan Adamič	5.154	5.154	0
Darko Dujmovič	658	658	0
Nadzorni svet skupaj	5.812	5.812	0
Skupno število izdanih delnic	2.838.414	2.838.414	

Kot javna delniška družba imamo oblikovan seznam oseb, ki so jim dostopne notranje informacije. Te osebe imajo tudi omejitve trgovanja pred javno objavo skladno z zakonodajo in pravili Ljubljanske borze vrednostnih papirjev.

9.6 Izjava o upravljanju družbe in skladnosti upravljanja družbe z določbami Kodeksa upravljanja javnih delniških družb

Uprava in nadzorni svet družbe UNIOR Kovaška industrija d.d. izjavljata, da je bilo v obdobju januar – september 2015, upravljanje družbe skladno z Zakonom o gospodarskih družbah, Zakonom o trgu finančnih instrumentov, Pravili Ljubljanske borze ter drugimi veljavnimi predpisi.

Izjava o upravljanju družbe je sestavni del letnega poročila za leto 2014.

Sistem vodenja in upravljanja UNIOR d.d., zagotavlja usmerjanje in omogoča nadzor nad družbo in njenimi odvisnimi družbami. Določa razdelitev pravic in odgovornosti med organi upravljanja; postavlja pravila in postopke za odločanje glede korporativnih zadev družbe; zagotavlja okvir za postavljanje, doseganje in spremljanje uresničevanja poslovnih ciljev ter uveljavlja vrednote, načela in standarde poštenega ter odgovornega odločanja in ravnanja v vseh vidikih našega poslovanja.

Sistem vodenja in upravljanja je sredstvo za doseganje dolgoročnih strateških ciljev družbe in način, s katerim uprava in nadzorni svet družbe UNIOR d.d., izvajata odgovornost do delničarjev in drugih deležnikov družbe. Vizija in cilj UNIOR d.d., ter njenih odvisnih družb so uvajanje sodobnih načel vodenja in upravljanja ter kar najpopolnejša skladnost z naprednimi domačimi in tujimi praksami.

9.7 Poslovna tveganja

Področje tveganja	Opis tveganja	Način obvladovanja	Izpostavljenost
razvojni proces	tveganje, da razviti izdelek ne bo imel ustreznih lastnosti	nadzor procesa razvoja in proizvodnje	zmerna
razpoložljivost proizvodnih zmogljivosti	motnje v proizvodnji, nenačrtovani zastoji	redno preventivno vzdrževanje, vlaganje v novo opremo	zmerna
zanesljivost dobaviteljev	možnost nerednih, neustreznih dobav in nekonkurenčnih cen	analiziranje posameznih dobaviteljev in sprejem ustreznih ukrepov v primeru neustreznega sodelovanja	zmerna
varovanje okolja	nevarnost izrednih dogodkov s škodnim vplivom na okolje	interni predpisi za primer izrednih dogodkov	zmerna
informacijski viri	tveganje motenj v poslovnih procesih zaradi motenj na področju informacijskih virov	varnostni pregledi in ukrepi za odpravo motenj na področju informacijskih virov	zmerna
zaposleni	tveganja pri zadržanju ključnih kadrov, pomanjkanje strokovno usposobljenih kadrov, dialog z zaposlenimi	razvoj kadrov, izobraževanje, sistematično delo s ključnim kadrom, sistem nagrajevanja, letni razgovori	zmerna
finančne naložbe	tveganje, da naložba ne vrača zahtevane donosnosti, izguba vrednosti naložbe, nevračila dolgoročnih kreditov	ustrezni poslovni načrti, nadzor nad poslovanjem, redna poročila, povezanost z dejavnostjo družbe, ustreznost zavarovanj, vnovčljivost, skrbniki podjetij	zmerna
varnost in zdravje pri delu	nevarnost nezgod in poškodb na delovnih mestih	preverjanje tehnoloških postopkov, ocenjevanje tveganosti delovnih mest	zmerna
varovanje premoženja	nevarnost odtujitve, uničenja in poškodovanja premoženja	izdelan načrt varovanja	zmerna

Med poslovna tveganja vključujemo tveganja s področja razvojnih procesov, razpoložljivih proizvodnih zmogljivosti, zanesljivosti dobaviteljev, varovanje okolja, informacijskih virov, zaposlenih, finančnih naložb, varnosti in zdravju zaposlenih pri delu ter varovanja premoženja.

Tveganje razvojnega procesa

Ker mora biti končni izdelek kakovosten, varen, učinkovit in ekološko prijazen, uvajamo procese, ki že v zgodnjih fazah razvoja zmanjšujejo tveganja, da bi izdelek imel negativne lastnosti. Zato uvajamo nove razvojne metode in z lastnim znanjem in izkušnjami zmanjšujemo tovrstna tveganja. Osredotočeni smo na obvladovanje tveganj, ki lahko privedejo do odpoklica proizvodov, v katerih so vgrajeni naši produkti. Produktna tveganja omejujemo s sistemi razvoja in zagotavljanja kakovosti v okviru proizvodnih in prodajnih procesov ter z zavarovanjem proizvajalčeve odgovornosti za izdelke in zavarovanje stroškov odpoklica proizvodov s tržišča (recall).

Razpoložljivost proizvodnih zmogljivosti

Kakovostno, zanesljivo in varno delovanje proizvodnih zmogljivosti zagotavljamo z rednim vzdrževanjem proizvodne opreme in energetske infrastrukture. K zmanjševanju tveganja pripomore tudi sistem usposabljanja in izpopolnjevanja znanja tehničnega osebja.

Zanesljivost dobaviteljev

Pomembne surovine za proizvodnjo dobavlja omejeno število dobaviteljev. To nam zagotavlja varne, kakovostne in konkurenčne dobave. Dobavitelje analiziramo, na podlagi analiz se tudi skupaj s poslovnimi partnerji dogovorimo za ukrepanje.

Varovanje okolja

Tvorno sodelujemo pri ozaveščanju lokalne in širše družbene skupnosti ter sodelujemo z okoljevarstvenimi organizacijami ter različnimi projekti. Več o varstvu okolja je navedeno v posebnem poglavju.

Informacijski viri

Med tveganji informacijskega sistema so pomembna tveganja morebitnih motenj v delovanju aplikativne in systemske programske opreme, strojne opreme ter komunikacijskih in omrežnih povezav v sistemu. Pozornost posvečamo tudi tveganjem, povezanim z informacijsko varnostjo.

Učinke teh tveganj obvladujemo z:

- upravljanje IT (krovni dokument)
- varnostnim forumom
- elementarnimi varnostnimi politikami po ISO 27001:2005
- procedure-kontrole
- ocena tveganja po ISO 27001:2005

Zaposleni

Na področju kadrovskega poslovnih tveganj posvečamo posebno pozornost socialnem dialogu z zaposlenimi, pomanjkanju strokovno usposobljenih kadrov in izgubi ključnih kadrov. Tovrstna tveganja omejujemo z izvajanjem letnih razgovorov s sodelavci, z izobraževanjem, ustreznim sistemom nagrajevanja in drugimi ukrepi. Zaradi neprisotnosti na delu se srečujemo z obvladovanjem tveganj morebitnega motenega izvajanja poslovnih procesov. Tem tveganjem se poskušamo izogniti z vključevanjem sodelavcev v zdravstveno-preventivne programe ter z upoštevanjem zdravega in varnega dela.

Finančne naložbe

Finančne naložbe predstavljajo naložbe v druga podjetja, dana posojila in depozite. Pri tveganju finančnih naložb je ključnega pomena natančno in skrbno načrtovanje ter skladnost naložb z dejavnostjo družbe. Pri naložbenju v družbi izdelamo elaborate, ki opredelijo ekonomsko, poslovno in finančno upravičenost posamezne naložbe. Prav tako izdelamo srednjeročne ali dolgoročne poslovne načrte, ki so osnova za spremljanje učinkovitosti in uspešnosti naložb. Pri danih posojilih posvečamo posebno skrb kvalitetnemu zavarovanju takšne naložbe. Naložbe družbe imajo tudi skrbnike in odgovorne osebe.

Varnost in zdravje pri delu

Redno izvajamo ocene tveganja na delovnih mestih ter tveganja, ki izhajajo iz posameznih tehnoloških postopkov.

Varovanje premoženja

Za obvladovanje varnosti premoženja je bil izdelan načrt varovanja. Izvedena je bila ocena ogroženosti posameznih objektov. V oceni je upoštevana verjetnost nastanka določenega dogodka, verjetnost pravočasnega odkritja in možnost za odpravo posledic.

Zavarovanje premoženja in odgovornosti

Družba Unior s premoženjskimi zavarovanji zagotavlja finančno nadomestilo za:

- škode na premoženju, ki so posledica delovanja naravnih sil, tehničnih lastnosti proizvodov in človeškega dejavnika,
- škode iz naslova opravljanja dejavnosti do zaposlenih in obiskovalcev turističnih centrov,
- škode iz naslova proizvajalčeve odgovornosti za izdelke proizvedene na programih Odkovki in Ročno orodje.

10 Poslovno poročilo

10.1 Razmere v gospodarstvu

Svetovno gospodarstvo letos zaznamujejo nekoliko hitrejša rast razvitih gospodarstev, upočasnjevanje rasti držav v razvoju in močno zniževanje cen nafte. V evrskem območju se je tudi v tretjem četrtletju nadaljevala zmerna rast gospodarske aktivnosti, k čemur so prispevale nizke cene nafte, ugodna denarna politika in razmeroma šibka vrednost evra. Hkrati se je poglobila recesija v Rusiji in Braziliji, upočasnila pa se je tudi rast Kitajske, tako da se prispevek držav BRIK h globalni gospodarski rasti zmanjšuje. Pod vplivom mednarodnih sankcij, močnega zniževanja cen nafte in zmanjšanja vrednosti domače valute se je ruski BDP medletno skrčil za 4,6%, kar je največ po letu 2009. Recesija se pogloblja v Braziliji zaradi padca tujega povpraševanja in globalnega zniževanja cen surovin, ki so njeni ključni izvozni produkti. Na Kitajskem se rast postopno upočasnjuje že nekaj let. Zaradi strukture gospodarske rasti, ki je temeljila predvsem na izvozu in zelo visokih stopnjah rasti investicij, se je letos gospodarska rast Kitajske znižala na 6,9%, kar je najpočasnejša rast v zadnjih 25 letih.

Poleg nafte so se letos močno znižale tudi cene kovin, ki so občutljive na gibanja v svetovni gospodarski aktivnosti in se znižujejo zaradi povečevanja proizvodnje in obsežnih zalog v povezavi z upočasnjeno rastjo povpraševanja, zlasti iz Kitajske.

Povpraševanje po novih avtomobilih se je v EU septembra zvišalo še 25-ti mesec zapored. Novih registracij je bilo v primerjavi s septembrom lani za 9,8 odstotka več. V devetih mesecih letošnjega leta se je število registracij novih avtomobilov v EU zvišalo za 8,8 odstotka na 10,4 milijonov vozil, pri čemer so vsa pomembnejša tržišča zabeležila rast prodaje. Čeprav je afera Volkswagen, ki je izbruhnila konec septembra, krepko oklestila dobiček tega koncerna, pa tudi oktobrski podatki o prodaji vozil ne kažejo zmanjšane zaupanja v to znamko in zaenkrat ni nikakršnih znakov upada prodaje teh vozil.

Glede na razpoložljive mesečne kazalnike aktivnosti se je solidna gospodarska rast ohranila tudi v tretjem četrtletju. V Sloveniji se je vrednost industrijske proizvodnje v prvih devetih mesecih na letni ravni zvišala za 5,1 odstotka, glavno gonilo gospodarske rasti pa ostajajo slovenska izvozna podjetja, saj je bil izvoz v devetih mesecih za 4,8 odstotka višji kot v enakem obdobju lani.

Na trgu dela se nadaljujejo pozitivna gibanja, v Sloveniji je bilo konec septembra na zavodu za zaposlovanje registriranih 104.758 brezposelnih, kar na mesečni ravni predstavlja 2,9-odstotni, na letni pa 6,9-odstotni upad. V prvih devetih mesecih je bilo na zavodu v povprečju prijavljenih 113.859 oseb, kar je šest odstotkov manj kot v enakem obdobju lani.

Zaradi zniževanja cen je bila septembra v evro območju deflacija -0,1%, v Sloveniji pa je bila ta še izrazitejša. Deflacija, merjena z rastjo cen življenjskih potrebščin, je v povprečju prvih devetih mesecev dosegla -0,5% v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta, medtem ko je lani v tem času inflacija znašala 0,3%.

Cene življenjskih potrebščin so se v medletnem preseku od septembra 2014 do septembra 2015 znižale za 0,6%, medtem ko so se leto prej (september 2013 - september 2014) znižale za 0,3%.

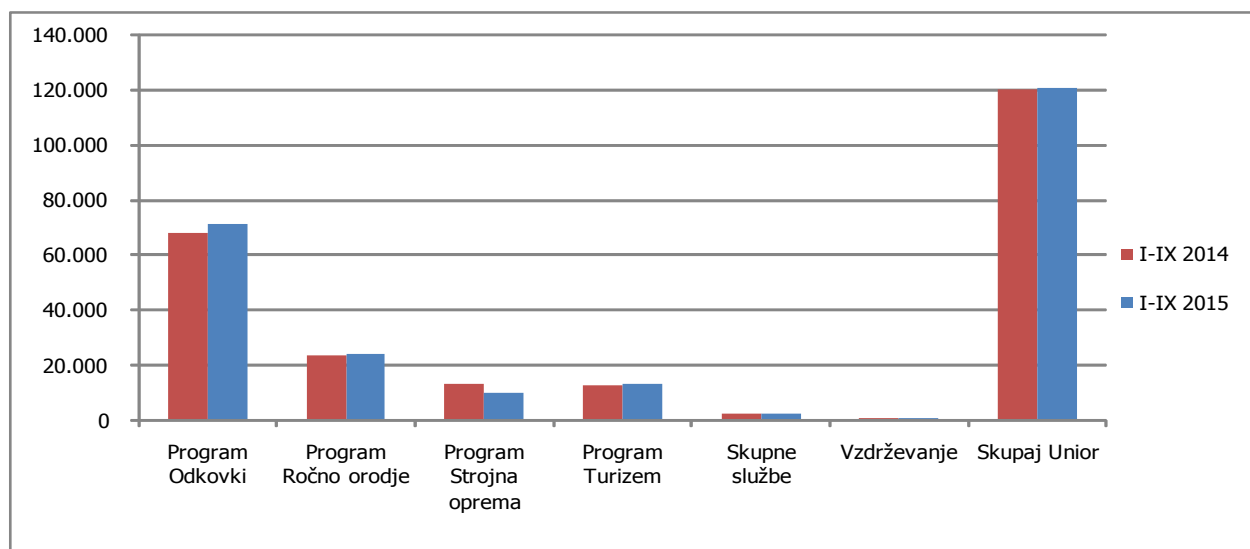
V primerjavi z decembrom 2014 je do konca septembra letos znašala stopnja inflacije -0,2%, kar je 0,8 odstotne točke manj kot pred letom dni.

10.2 Prodaja

Prihodki od prodaje družbe UNIOR d.d. so v devetih mesecih leta 2015 znašali 121 milijonov evrov in so za 0,7 odstotka večji kot v enakem obdobju preteklega leta. Za načrtovanim obsegom so zaostali za 3,6 odstotka zaradi nižje prodajne cene zaradi nižjih borznih cen jeklenega odpada in legirnih elementov na programu Odkovki in drugačne dinamike prodaje na programu Strojna oprema kot je bilo načrtovano. Kljub temu so programi Odkovki, Ročno orodje in Turizem dosegli vrednostno večjo prodajo kot enakem obdobju leta 2014. K temu je največ prispeval relativno stabilen trg svetovne avtomobilske industrije, katera je glavni odjemalec na programu Odkovki ter stabilne tržne razmere na večini trgov programa Ročno orodje. Prihodki na programu Turizem so višji zaradi, v primerjavi s preteklim letom, ugodnejših vremenskih razmer v času zimske in poletne sezone.

Prihodki od prodaje po programih

(v tisoč EUR)	I-IX 2015	I-IX 2014
Program Odkovki	71.328	67.913
Program Ročno orodje	24.059	23.649
Program Strojna oprema	9.865	13.168
Program Turizem	13.328	12.515
Skupne službe	2.296	2.584
Vzdrževanje	120	303
Skupaj Unior	120.996	120.132



Prihodki od prodaje so na programu Odkovki porasli za 5 odstotkov, kar je druga največja rast med vsemi programi. Rast na programu Ročno orodje je 1,7 odstotna, program Turizem pa je zabeležil 6,5 odstotno rast prihodkov, medtem ko je program Strojna oprema prodal manj kot v enakem obdobju preteklega leta. 25,1 odstotno zaostajanje na programu Strojna oprema je posledica drugačne cikličnosti izdobeve projektov kot v lanskem letu ter pomanjkanja naročil investicijske opreme.

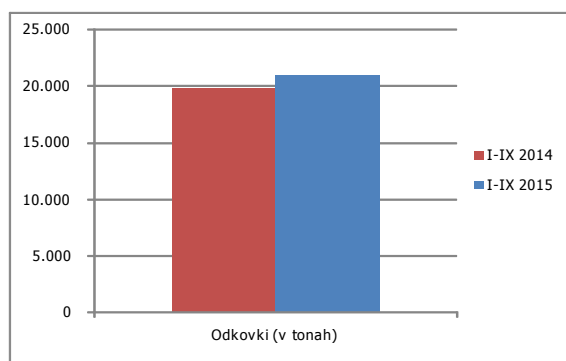
10.3 Proizvodnja in storitve

Proizvodnja je na programu Odkovki tako v tonah, kot tudi po številu izdelanih kosov večja kot v devetih mesecih preteklega leta. Program Ročno orodje je izdelal nekoliko manj izdelkov, zaradi večje prodaje pa se je zmanjšala zaloga gotovih izdelkov. Na programu Strojna oprema proizvodnje ne merimo, kajti zaradi narave le-te (projektne, unikatne proizvodnje) ni ustreznega merila, je pa proizvodnja skladno z načrtovano prodajo nižja kot v enakem obdobju preteklega leta. Število nočitev v programu Turizem je za 3,3 odstotke oziroma za skoraj 5 tisoč nočitev večje kot v devetih mesecih leta 2014.

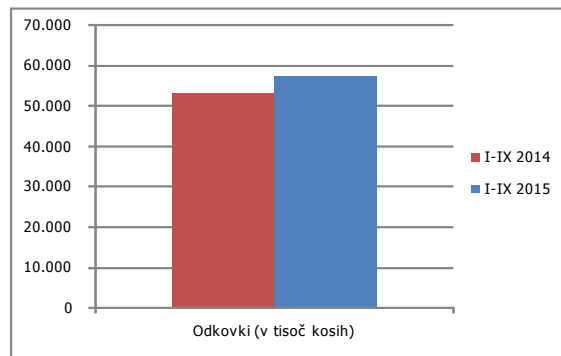
Proizvodnja in storitve po programih

	I-IX 2015	I-IX 2014
Odkovki (v tonah)	20.966	19.820
Odkovki (v tisoč kosih)	57.447	53.326
Ročno orodje (v tonah)	1.781	1.864
Ročno orodje (v tisoč kosih)	3.596	4.038
Število nočitev v Turizmu	155.403	150.440

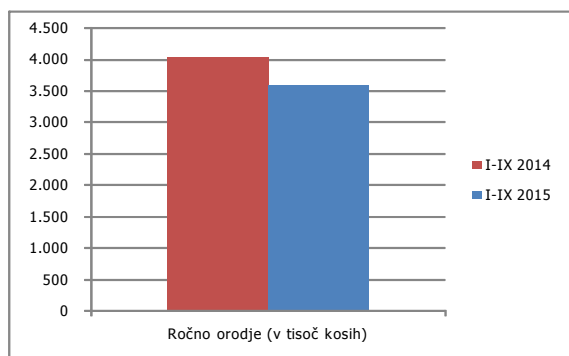
Proizvodnja odkovkov (v tonah)



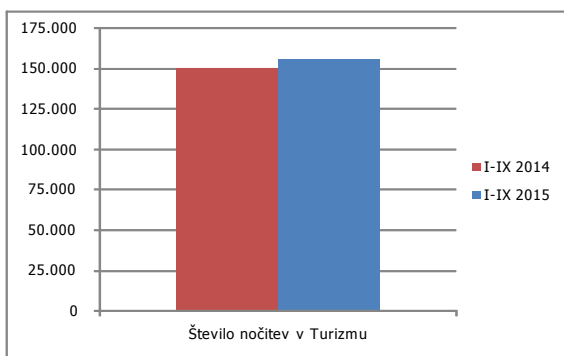
Proizvodnja odkovkov (v kosih)



Proizvodnja ročnega orodja



Nočitve na programu Turizem



10.4 Uspešnost poslovanja

V devetih mesecih leta 2015 smo v družbi UNIOR d.d. ustvarili 3,8 milijona evrov dobička, kar je za 19,2 odstotkov oziroma za 617 tisoč evrov več kot v enakem obdobju leta 2014. Kosmati donos je prav tako večji in sicer za 2,3 milijona evrov kar predstavlja 1,9 odstotni porast. Razlog je v porastu vrednosti zalog, saj so se v devetih mesecih leta 2015 povečale za 380 tisoč evrov, medtem ko so se obdobju devetih mesecev leta 2014 zaloge zmanjšale za 1,3 milijona evrov. Poslovni stroški so porasli za 1,9 odstotka, kar je enak porast kot je porast kosmatega donosa.

Prodaja in donosnost družbe Unior

(v tisoč EUR)	I-IX 2015	I-IX 2014
Prihodki od prodaje	120.996	120.132
Poslovni stroški	116.372	114.230
EBIT	7.647	7.470
EBITDA	14.649	14.677
Čisti poslovni izid	3.821	3.204

Temeljni cilji, ki smo jih prilagodili pogojem poslovanja v zaostrenih razmerah so se nekoliko spremenili. Tudi v letu 2015 je ostal osnovni cilj varovanje denarnega toka in zagotavljanje stalne plačilne sposobnosti podjetja, s poudarkom na rednem izpolnjevanju obveznosti do zaposlenih, poslovnih partnerjev in poslovnih bank. Vse zaveze do bank, opredeljene v Generalni pogodbi o finančnem prestrukturiranju redno izpolnjujemo.

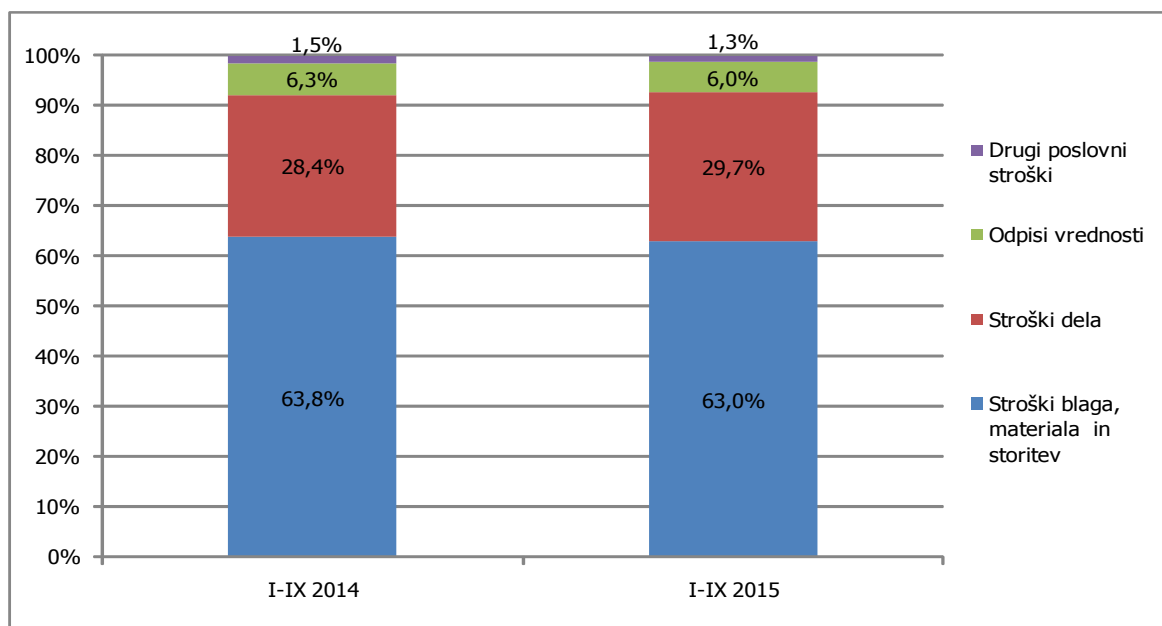
V mesecu juliju 2013 smo uspešno zaključili finančno prestrukturiranje, ko smo z dvanajstimi poslovnimi bankami dosegli dogovor in sklenili Generalno pogodbo o finančnem prestrukturiranju, ki nam do leta 2019 zagotavlja stabilen denarni tok, pogoje za doseganje zastavljenih ciljev in dolgoročno poslovno stabilnost družbe. V letu 2013 je tako družba imela tudi moratorij na odplačilo glavnih kreditov. V obdobju do leta 2019 se bo družba UNIOR d.d. v skladu s pogoji Pogodbe razdolžila na 70,9 milijonov evrov dolga in sicer z rednimi odplačili do bank v višini 30,4 milijona, do SID Banke d.d. v višini 12,1 milijona in z izrednimi odplačili v višini 28,7 milijonov evrov iz prodaje poslovno nepotrebne premoženja. Prav tako je s Pogodbo zagotovljen garancijski potencial za potrebe proizvodnje programa Strojna oprema, ki ga poslovne banke zagotavljajo skupaj s SID Banko d.d.. Družba je v letu 2014 in 2015 odplačala vse z Generalno pogodbo dogovorjene obroke kreditnih obveznosti do bank in se v prvih devetih mesecih leta 2015 dodatno neto razdolžila za 5,5 milijona evrov.

Tako načrtovana strategija daje trdno osnovo za izboljšanje prihodnjega poslovanja. Sicer pa je glede na zahtevne tržne razmere družba uvedla vrsto ukrepov, s katerimi je uspela v letu 2013 prihraniti 7,5 milijonov evrov, v letu 2014 pa 4,7 milijone evrov, za leto 2015 pa načrtujemo dodatno prihraniti 2,2 milijona evrov. V devetih mesecih je družba že presegla letni načrt prihrankov. Učinki teh ukrepov se neposredno izrazijo na boljšem izidu iz poslovanja. Tudi v devetih mesecih leta 2015 je družba, tako kot v letih 2014 in 2013, dosegla vse z Generalno pogodbo zastavljene ključne kazalnike poslovanja.

Struktura poslovnih odhodkov

Poslovni odhodki so se v prvih devetih mesecih leta povečali za 1,9 odstotka. Struktura odhodkov po vrstah glede na enako obdobje preteklega leta ostaja skoraj nespremenjena, za 1,3 odstotne točke so večji stroški dela, kar je predvsem posledica uskladitve plač s 1.2.2015 za 2,1 odstotka.

(v tisoč EUR)	I-IX 2015	I-IX 2014
Stroški blaga, materiala in storitev	73.279	72.902
Stroški dela	34.584	32.489
Odpisi vrednosti	7.002	7.208
Drugi poslovni stroški	1.507	1.632
Skupaj poslovni odhodki	116.372	114.230



Stroški blaga, materiala in storitev so bili skupaj večji za 0,5 odstotka. Povišanje gre v celoti pripisati večjemu obsegu proizvodnje na programih Odkovki in Ročno orodje. Stroški dela so višji za 6,4 odstotka, kar je posledica eskalacije (povišanje plač vsem zaposlenim na podlagi kolektivne pogodbe) s 1.2.2015 za 2,1 odstotka. Odpisi vrednosti ter drugi poslovni stroški so glede na preteklo leto nekoliko nižji.

Normalna gibanja na področju poslovnih prihodkov in odhodkov sta se izrazila tudi v rezultatu iz poslovanja (EBIT), ki je znašal 7,6 milijona evrov. V primerjavi s devetimi meseci leta 2015 je porasel za 2,4 odstotka, vendar pa je predvsem zaradi manjšega obsega prodaje na Programu Strojna oprema za 1,4 odstotka manjši kot je bil načrtovan.

Neto finančni odhodki so v devetih mesecih znašali 3,8 milijona evrov. Odhodki za obresti iz finančnih obveznosti so znašali 3,8 milijona evrov in so za 14,5 odstotka nižji kot v devetih mesecih preteklega leta.

Produktivnost

(v EUR)	I-IX 2015	I-IX 2014
Kosmati donos na zaposlenega	60.704	60.698
Bruto dodana vrednost na zaposlenega	24.098	23.524

Produktivnost v družbi merimo s kosmatim donosom na zaposlenega, ki je v primerjavi s prvimi devetimi meseci leta 2014 skoraj identičen. Trend rasti (2,4 odstotka) in doseganje vrednosti izpred krize pa izkazuje drugi kazalec – bruto dodana vrednost na zaposlenega.

10.5 Kazalniki poslovanja

	UNIOR d.d.		Skupina UNIOR	
	I-IX. 2015	I-IX. 2014	I-IX. 2015	I-IX. 2014
Stopnja lastniškosti financiranja (kapital / obveznosti do virov sredstev)	0,375	0,362	0,420	0,400
Stopnja dolgoročnosti financiranja (kapital + dolgoročni dolgovi + dolgoročne rezervacije) / obveznosti do virov sredstev)	0,812	0,822	0,798	0,807
Stopnja osnovnosti investiranja (osnovna sredstva po neodpisani vrednosti / sredstva)	0,502	0,500	0,552	0,546
Stopnja dolgoročnosti investiranja ((osnovna sredstva po neodpisani vrednosti + nabžbene nepremičnine + dolgoročne finančne nabžbe + dolgoročne poslovne terjatve) / sredstva)	0,637	0,634	0,634	0,630
Koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev (kapital / osnovna sredstva po neodpisani vrednosti)	0,749	0,724	0,759	0,732
Koeficient neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti – hitri koeficient (likvidna sredstva / kratkoročne obveznosti)	0,028	0,027	0,079	0,094
Koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti – pospešeni koeficient ((likvidna sredstva + kratkoročne terjatve) / kratkoročne obveznosti)	0,808	0,872	0,765	0,821
Koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti – kratkoročni koeficient (kratkoročna sredstva / kratkoročne obveznosti)	1,971	2,097	1,851	1,955
Koeficient gospodarnosti poslovanja (poslovni prihodki / poslovni odhodki)	1,066	1,065	1,090	1,079
Koeficient čiste dobičkonosnosti kapitala (čisti dobiček poslovnega leta / povprečni kapital brez čistega poslovnega izida proučevanega leta)	0,036	0,031	0,060	0,043
Koeficient dividendnosti osnovnega kapitala (vsota dividend za poslovno leto / povprečni osnovni kapital)	0,000	0,000	0,000	0,000

10.6 Ključni kazalniki poslovanja (KPI – Key Performance Indicators)

Družba Unior d.d. je 22. julija 2013 z 12 poslovnimi bankami uspešno zaključila pogajanja o finančnem prestrukturiranju in z vsemi bankami podpisala Generalno pogodbo o finančnem prestrukturiranju.

Podpisana pogodba družbi do leta 2019 zagotavlja stabilen denarni tok, pogoje za doseganje zastavljenih ciljev in dolgoročno poslovno stabilnost.

V skladu s členoma 2.1.14 in 10.2 Generalne pogodbe mora družba bankam podpisnicam trimesečno poročati o finančnih zavezah, ki vsebujejo tudi izpolnjevanje ključnih kazalnikov poslovanja.

Ključni kazalniki poslovanja doseženi v devetmesečju leta 2015 so:

KPI	Vzrok spremljave	Komentar	Mejna vrednost 2015	Dovoljeno odstopanje	Plan I - IX 2015	Doseženo I-IX 2015	Odstopanje od plana	Odstopanje od mejne vred.
Prispevek za kritje	Razvoj vložkov in prodajnih cen	Minimalna raven prispevka za kritje	40%	brez odstopanja	46,6%	49,1%	5%	23%
EBITDA	Obseg prodaje, splošna uspešnost, št. zaposlenih in drugi stroški	Najvišja raven negativnega odstopanja EBITDA od osnovnega scenarija	19,294 mio EUR	-30%	14,917 mio EUR	14,649 mio EUR	-2%	
Stanje denarnih sredstev	Razpoložljivost denarnih sredstev	Minimalna raven hitrega (denarnega) kazalnika, izračunanega kot vrednost denarnih sredstev, depozitov in neizkoriščenih okvirnih kreditov glede na kratkoročne poslovne obveznosti	1%	- 0,5 odstotne točke	1%	10,0%	9,0 od.točke	9,0 od.točke
Zapadle terjatve	Optimizacija zapadlih terjatev	Delež zapadlih terjatev v celotnih terjativah je nižji od maksimalne ravni	28%	5 odstotnih točk	29%	27,6%	-1,4 od.točke	-0,4 od.točke
Investicije (CAPEX)	Spremljava dogovorjenih izdatkov za investicije	Letni CAPEX skladno z osnovnim scenarijem, kumulativno spremljanje	3,920 mio EUR	brez odstopanja	3,920 mio EUR	4,652 mio EUR	19%	19%
Zapadle obveznosti (zapadlost nad 60 dni)	Potencialno tveganje insolventnosti, zmožnost kritja obveznosti do dobaviteljev	Delež zapadlih obveznosti do dobaviteljev (nad 60 dni) v celotnih obveznostih je nižji od maksimalne ravni	10%	3 odstotne točke	10,5%	9,7%	-0,8 od.točke	-0,3 od.točke

Družba je v devetih mesecih leta 2015 dosegla vse kazalnike določene z Generalno pogodbo. Kazalnik investicije je bil z Dodatkom številka 1 h Generalni pogodbi o finančnem prestrukturiranju, ki go ga prav tako potrdile vse banke podpisnice pogodbe, spremenjen in sicer je dovoljen prenos neporabljenih investicij iz preteklih let ter 50 odstotno preseganje dovoljenih investicij v breme zmanjšanja predvidenih naložb v prihodnjem letu.

10.7 Finančni položaj

Skupna sredstva družbe so se v devetih mesecih leta 2015 v primerjavi s koncem leta 2014 zaradi povečanega obsega prodaje povečala za 0,1 odstotka oziroma za 315 tisoč evrov, tako da bilančna vsota znaša 291,9 milijona evrov. Dolgoročna sredstva so se znižala za 0,1 odstotka oziroma za 172 tisoč evrov, za 487 tisoč evrov oziroma za 0,5 odstotka pa so se povečala kratkoročna sredstva (povečale so se zaloge za 1,1 odstotka in finančne naložbe za 3,3 odstotke, medtem ko so se kratkoročne terjatve znižale za 1,5 odstotka).

Gibanje zalog in terjatev družbe

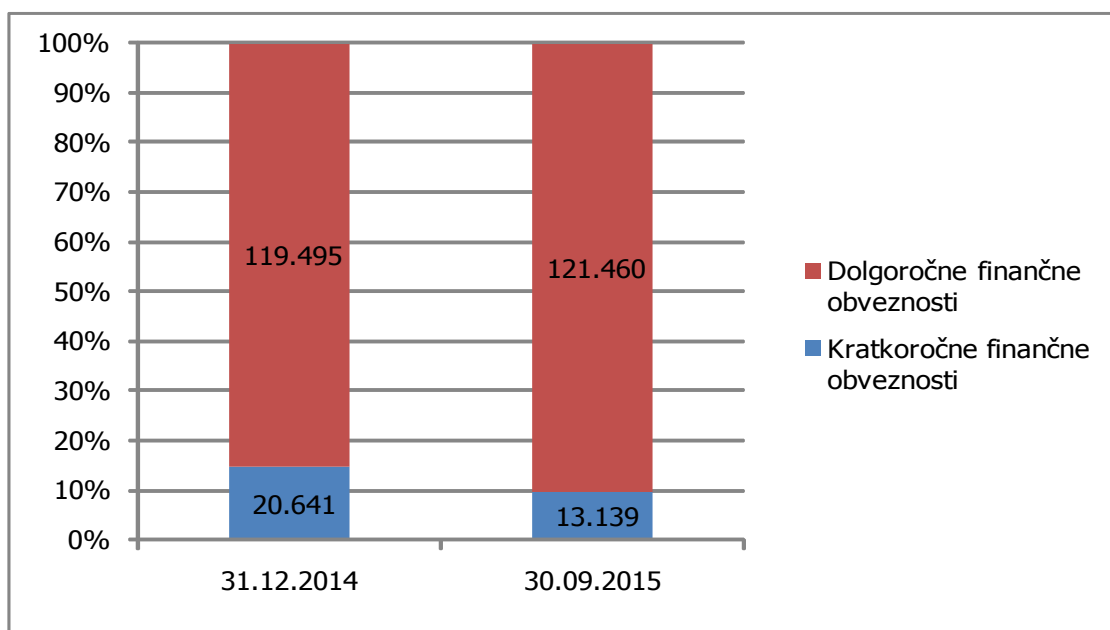
(v tisoč EUR)	30.09.2015	31.12.2014
Zaloge	57.748	56.930
Kratkoročne terjatve	41.467	42.099

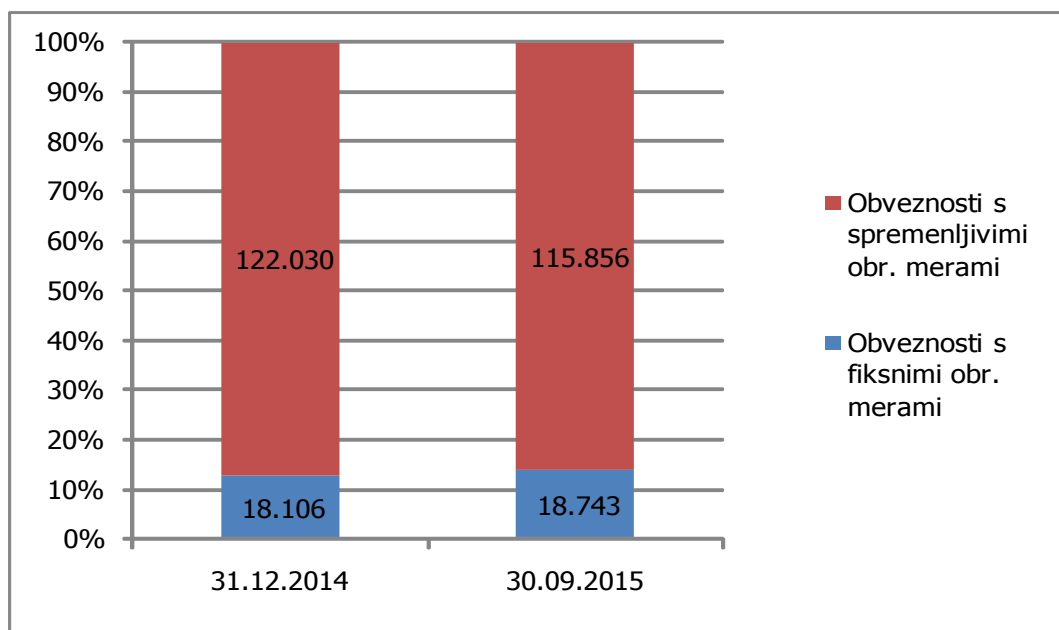
Kapital družbe se je v devetih mesecih leta 2015 povečal za 3,8 milijona evrov, kar je posledica čistega poslovnega izida tekočega obdobja. Delež kapitala se je tako v virih povečal iz 36,3 odstotkov po stanju konec leta na 37,5 odstotka na dan 30.9.2015.

Finančne obveznosti so v devetih mesecih neto zmanjšale za 5,5 milijona evrov in sicer zmanjšanje predstavlja odplačilo glavnice kreditov v prvih devetih mesecih leta 2015 v višini 7,3 milijona evrov ter črpanje projektnega financiranja v višini 1,8 milijona evrov.

Tudi ročnostna struktura prejetih posojil je ostala bolj ali manj nespremenjena. Konec septembra so kratkoročna posojila predstavljala 9,8 odstotkov vseh najetih posojil. Glede na vrsto obrestne mere predstavljajo najeta posojila s fiksno obrestno mero 13,9 odstotkov vseh najetih posojil, njihov delež pa se je v primerjavi s koncem leta 2014 povečal za 1 odstotno točko.

Ročnostna struktura finančnih obveznosti



Struktura finančnih obveznosti glede na spremenljivost obrestnih mer

Poslovne obveznosti so glede na stanje konec leta 2014 povečale za 5,8 odstotka in znašajo 42 milijonov evrov.

10.8 Naložbe

V devetih mesecih leta 2015 smo izvedli za 4,6 milijona evrov naložb v nova osnovna sredstva, od tega 906 tisoč evrov v obliki lastnih proizvodov. Skupna vrednost naložb se je v primerjavi s prvimi devetimi meseci leta 2014 manjša za 0,6 milijona evrov, višina pa je v skladu s strani bank dovoljenim obsegom.

Naložbe v osnovna sredstva in njihov delež v prihodkih od prodaje družbe

	I-IX 2015	I-IX 2014
Naložbe (v tisočih EUR)	4.652	5.246
Delež v prihodkih od prodaje (v %)	3,84	4,37

V devetih mesecih leta 2015 smo za plačila naložb namenili 4,5 milijone evrov, kar je za 1 milijon evrov manj kot v enakem obdobju preteklega leta.

Naložbe v povezana podjetja

V prvih devetih mesecih so naložbe v povezana podjetja dokapitalizacija družbe UNIOR Hellas S.A. s konverzijo v preteklih letih že odpisanih terjatev v kapital v višini 800 tisoč evrov, dokapitalizacija družbe UNIOR France S.A.S. v višini 70 tisoč evrov prav tako s konverzijo terjatev ter dokapitalizacija družbe UNIOR Tehna d.o.o. v višini 37 tisoč evrov skladno z ustanovitvenim aktom s konverzijo dobička.

RAČUNOVODSKO POROČILO

11 Računovodski izkazi

11.1 Bilanca stanja na dan 30.9.2015

(v EUR)				
	Postavka	30.09.2015	31.12.2014	30.09.2014
	SREDSTVA	291.919.035	291.603.567	294.348.608
A.	DOLGOROČNA SREDSTVA	187.065.964	187.237.567	187.730.762
I.	Neopredmetena sredstva in dolgoročne AČR	5.147.921	5.744.550	5.184.571
1.	Dolgoročne premoženjske pravice	1.800.886	1.863.845	18.639
2.	Dobro ime	403.940	403.940	403.940
3.	Druge neopredmetena sredstva	0	0	0
4.	Dolgoročno odloženi stroški razvijanja	2.560.645	3.083.541	3.144.557
5.	Druge dolgoročne aktivne časovne razmejitve	382.450	393.224	1.617.435
II.	Opredmetena osnovna sredstva	141.254.785	142.473.537	141.991.977
1.	Zemljišča in zgradbe	96.499.261	97.638.793	92.021.655
a)	<i>Zemljišča</i>	<i>33.317.094</i>	<i>33.318.292</i>	<i>33.083.325</i>
b)	<i>Zgradbe</i>	<i>63.182.167</i>	<i>64.320.501</i>	<i>58.938.330</i>
2.	Proizvajalne naprave in stroji	41.393.957	43.873.161	43.166.990
3.	Druge naprave in oprema, drobni inv. in druga OOS	100.013	138.209	150.941
4.	Opredmetena osnovna sredstva, ki se pridobivajo	3.261.554	823.374	6.652.391
a)	<i>OOS v gradnji in izdelavi</i>	<i>3.261.554</i>	<i>823.374</i>	<i>6.652.391</i>
III.	Naložbene nepremičnine	13.615.812	13.603.521	15.377.259
IV.	Dolgoročne finančne naložbe	23.703.120	22.316.594	21.033.103
1.	Dolgoročne finančne naložbe, razen posojil	16.771.771	16.237.758	15.685.474
a)	<i>Delnice in deleži v družbah v skupini</i>	<i>13.155.704</i>	<i>12.636.005</i>	<i>12.083.721</i>
b)	<i>Delnice in deleži v pridruženih družbah</i>	<i>3.476.196</i>	<i>3.439.576</i>	<i>3.439.576</i>
c)	<i>Druge delnice in deleži</i>	<i>139.871</i>	<i>162.177</i>	<i>162.177</i>
č)	<i>Druge dolgoročne finančne naložbe</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
2.	Dolgoročna posojila	6.931.349	6.078.836	5.347.629
a)	<i>Dolgoročna posojila družbam v skupini</i>	<i>6.479.191</i>	<i>5.607.413</i>	<i>4.566.190</i>
b)	<i>Dolgoročna posojila drugim</i>	<i>452.158</i>	<i>471.423</i>	<i>781.439</i>
c)	<i>Dolgoročno nevplačani vpoklicani kapital</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
V.	Dolgoročne poslovne terjatve	2.328.395	2.085.547	3.144.017
1.	Dolgoročne poslovne terjatve do družb v skupini	1.996.531	1.817.035	3.003.199
2.	Dolgoročne poslovne terjatve do kupcev	23.395	9.717	6.103
3.	Dolgoročne poslovne terjatve do drugih	308.469	258.795	134.715
VI.	Odložene terjatve za davek	1.015.931	1.013.818	999.835
B.	KRA TKOROČNA SREDSTVA	104.853.071	104.366.000	106.617.846
I.	Sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo	0	0	0
II.	Zaloge	57.747.660	56.929.605	59.012.848
1.	Material	18.454.380	18.254.806	18.296.003
2.	Nedokončana proizvodnja	22.020.450	21.506.083	24.031.799
3.	Proizvodi	13.798.723	13.933.157	13.433.153
4.	Trgovsko blago	3.474.107	3.235.559	3.251.893
5.	Predujmi za zaloge	0	0	0
III.	Kratkoročne finančne naložbe	4.136.614	4.005.883	3.288.759
1.	Kratkoročne finančne naložbe, razen posojil	0	0	0
a)	<i>Delnice in deleži v družbah v skupini</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
b)	<i>Druge delnice in deleži</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
c)	<i>Druge kratkoročne finančne naložbe</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
2.	Kratkoročna posojila	4.136.614	4.005.883	3.288.759
a)	<i>Kratkoročna posojila družbam v skupini</i>	<i>974.231</i>	<i>1.255.343</i>	<i>439.510</i>
b)	<i>Druge kratkoročna posojila</i>	<i>3.162.383</i>	<i>2.750.540</i>	<i>2.849.249</i>
c)	<i>Kratkoročno nevplačani vpoklicani kapital</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
IV.	Kratkoročne poslovne terjatve	41.467.435	42.098.763	42.941.783
1.	Kratkoročne poslovne terjatve do družb v skupini	10.455.687	8.868.762	9.780.490
2.	Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev	28.833.936	29.633.352	29.775.977
3.	Kratkoročne poslovne terjatve do drugih	2.177.812	3.596.649	3.385.316
V.	Denarna sredstva	1.501.362	1.331.749	1.374.456

(v EUR)	Postavka	30.09.2015	31.12.2014	30.09.2014
	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	291.919.035	291.603.567	294.348.608
A.	KAPITAL	109.603.491	105.792.880	106.560.223
I.	Vpoklicani kapital	23.688.983	23.688.983	23.688.983
1.	Osnovni kapital	23.688.983	23.688.983	23.688.983
2.	Nevpoklicani kapital (odbitna postavka)	0	0	0
II.	Kapitalske rezerve	41.686.964	41.686.964	41.686.964
III.	Rezerve iz dobička	38.559.536	38.559.536	38.559.536
1.	Zakonske rezerve	1.951.606	1.951.606	1.951.606
2.	Rezerve za lastne delnice in lastne poslovne deleže	120.190	120.190	120.190
3.	Lastne delnice in poslovni deleži (odbitna postavka)	0	0	0
4.	Statutarne rezerve	0	0	0
5.	Druge rezerve iz dobička	36.487.740	36.487.740	36.487.740
IV.	Presežek iz prevrednotenja	25.060.266	25.070.575	24.854.463
V.	Preneseni čisti dobiček	0	2.875	0
VI.	Prenesena čista izguba	23.213.178	25.436.928	25.434.053
VII.	Čisti dobiček poslovnega leta	3.820.920	2.220.875	3.204.330
VIII.	Čista izguba poslovnega leta	0	0	0
B.	REZERVACIJE IN DOLGOROČNE PČR	5.714.919	5.963.672	5.885.187
1.	Rezervacije za pokojnine in podobne obveznosti	2.646.289	2.757.810	2.636.707
2.	Druge rezervacije	3.068.630	3.205.862	3.248.480
3.	Dolgoročne pasivne časovne razmejitve	0	0	0
C.	DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	121.597.676	119.667.000	129.392.554
I.	Dolgoročne finančne obveznosti	121.460.119	119.494.635	129.102.919
1.	Dolgoročne finančne obveznosti do družb v skupini	0	0	0
2.	Dolgoročne finančne obveznosti do bank	121.277.609	119.301.777	128.711.682
3.	Dolgoročne finančne obv. na podlagi obveznic	0	0	0
4.	Druge dolgoročne finančne obveznosti	182.510	192.858	391.237
II.	Dolgoročne poslovne obveznosti	137.557	172.365	289.635
1.	Dolgoročne poslovne obveznosti do družb v skupini	0	0	0
2.	Dolgoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev	0	0	0
3.	Dolgoročne menične obveznosti	0	0	0
4.	Dolgoročne poslovne obv. na podlagi predujmov	0	0	0
5.	Druge dolgoročne poslovne obveznosti	137.557	172.365	289.635
III.	Odložene obveznosti za davek	0	0	0
Č.	KRA TKOROČNE OBVEZNOSTI	53.196.951	59.113.540	50.831.012
I.	Obveznosti, vključene v skupine za odtujitev	0	0	0
II.	Kratkoročne finančne obveznosti	13.138.671	20.641.116	12.765.200
1.	Kratkoročne finančne obveznosti do družb v skupini	369.212	495.866	541.113
2.	Kratkoročne finančne obveznosti do bank	2.087.312	8.390.038	2.187.626
3.	Kratkoročne finančne obv. na podlagi obveznic	0	0	0
4.	Druge kratkoročne finančne obveznosti	10.682.147	11.755.212	10.036.461
III.	Kratkoročne poslovne obveznosti	40.058.280	38.472.424	38.065.812
1.	Kratkoročne poslovne obveznosti do družb v skupini	2.114.275	977.653	1.156.895
2.	Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev	31.055.553	27.833.972	29.999.233
3.	Kratkoročne menične obveznosti	0	0	0
4.	Kratkoročne poslovne obv. na podlagi predujmov	2.793.454	3.628.411	3.239.864
5.	Druge kratkoročne poslovne obveznosti	4.094.998	6.032.388	3.669.820
D.	KRA TKOROČNE PČR	1.805.998	1.066.475	1.679.632

11.2 Izkaz poslovnega izida za obdobje od 1.1.2015 do 30.9.2015

(v EUR)	Postavka	januar - september 2015	januar - september 2014
A.	Čisti prihodki od prodaje	120.996.357	120.131.844
1.	Čisti prihodki od prodaje na domačem trgu	24.886.551	24.762.191
a)	Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev	19.586.392	18.779.580
b)	Čisti prihodki od prodaje blaga in materiala	5.300.159	5.982.611
2.	Čisti prihodki od prodaje na tujem trgu	96.109.806	95.369.653
a)	Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev	87.331.259	87.202.998
b)	Čisti prihodki od prodaje blaga in materiala	8.778.547	8.166.655
B.	Sprememba vrednosti zalog proizvodov in nedokončane pr.	379.934	(1.287.340)
C.	Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve	1.140.997	829.256
Č.	Drugi poslovni prihodki	1.501.264	2.025.728
I.	KOSMATI DONOS IZ POSLOVANJA	124.018.552	121.699.488
D.	Stroški blaga, materiala in storitev	73.279.027	72.901.651
1.	Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala	8.607.678	8.186.788
2.	Stroški porabljenega materiala	50.571.810	50.364.120
a)	Stroški materiala	38.893.811	39.489.862
b)	Stroški energije	5.238.318	5.414.987
c)	Drugi stroški materiala	6.439.681	5.459.271
3.	Stroški storitev	14.099.539	14.350.743
a)	Transportne storitve	2.797.172	2.783.563
b)	Stroški vzdrževanja	781.492	496.713
c)	Najemnine	157.145	224.505
č)	Drugi stroški storitev	10.363.730	10.845.962
E.	Stroški dela	34.583.858	32.488.650
1.	Stroški plač	26.161.400	24.428.929
2.	Stroški pokojninskih zavarovanj	394.989	399.433
3.	Stroški drugih socialnih zavarovanj	4.506.321	4.296.058
4.	Drugi stroški dela	3.521.148	3.364.230
F.	Odpisi vrednosti	7.002.147	7.207.652
1.	Amortizacija	6.691.819	6.762.734
2.	Prevrednotovalni poslovni odhodki pri NOS in OOS	128	3.918
3.	Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih	310.200	441.000
G.	Drugi poslovni odhodki	1.506.793	1.631.825
1.	Rezervacije	584.355	704.700
2.	Drugi stroški	922.438	927.125
II.	IZID IZ POSLOVANJA	7.646.727	7.469.710
H.	Finančni prihodki	836.243	571.042
1.	Finančni prihodki iz deležev	571.249	303.713
a)	Finančni prihodki iz deležev v družbah v skupini	389.505	123.342
b)	Finančni prihodki iz deležev v pridruženih družbah	159.516	176.390
c)	Finančni prihodki iz deležev v drugih družbah	22.228	3.981
č)	Finančni prihodki iz drugih naložb	0	0
2.	Finančni prihodki iz danih posojil	198.040	247.431
a)	Finančni prihodki iz posojil, danih družbam v skupini	165.474	139.225
b)	Finančni prihodki iz posojil, danih drugim	32.566	108.206
3.	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	66.954	19.898
a)	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev do družb v skupini	0	0
b)	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev do drugih	66.954	19.898
I.	Finančni odhodki	4.662.050	4.836.422
1.	Finančni odhodki iz oslabitve in odpisov finančnih naložb	238.450	68.302
2.	Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	3.826.393	4.475.888
a)	Finančni odhodki iz posojil, prejetih od družb v skupini	2.010	118
b)	Finančni odhodki iz posojil, prejetih od bank	3.824.383	4.361.647
c)	Finančni odhodki iz izdanih obveznic	0	0
č)	Finančni odhodki iz drugih finančnih obveznosti	0	114.123
3.	Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	597.207	292.232
a)	Fin. odhodki iz poslovnih obveznosti do družb v skupini	49.883	0
b)	Fin. odhodki iz obveznosti do dobaviteljev in meničnih obv.	263.413	263.265
c)	Finančni odhodki iz drugih poslovnih obveznosti	283.911	28.967
III.	POSLOVNI IZID	3.820.920	3.204.330
	Davek iz dobička	0	0
	Odloženi davek	0	0
	ČISTI POSLOVNI IZID OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	3.820.920	3.204.330

11.3 Izkaz drugega vseobsegajočega donosa

(v EUR)		januar - september 2015	januar - september 2014
	Postavka		
1.	Čisti dobiček/izguba poslovnega leta po obdavčitvi	3.820.920	3.204.330
2.	Drugi vseobsegajoči donos obračunskega obdobja po obdavčitvi	(10.309)	0
3.	Postavke, ki pozneje ne bodo prerazvrščene v poslovni izid	(10.309)	0
3.1	Čisti dobički/izgube pripoznani v presežku iz prevrednotenja v zvezi z opredmetenimi osnovnimi sredstvi	(10.309)	0
3.2	Čisti dobički/izgube pripoznani v presežku iz prevrednotenja v zvezi z neopredmetenimi osnovnimi sredstvi	0	0
3.3	Aktuarski čisti dobički/izgube za pokojninske programe pripoznani v zadržanem dobičku/izgubi	0	0
4.	Vseobsegajoči donos poslovnega leta po obdavčitvi	3.810.611	3.204.330

11.4 Izkaz denarnih tokov

(v EUR)	januar - september 2015	januar - september 2014
A. Denarni tokovi pri poslovanju		
a) Čisti poslovni izid		
Poslovni izid pred obdavčitvijo	3.820.920	3.204.330
Davki iz dobička in drugi davki, ki niso zajeti v poslovnih odhodkih	0	0
	3.820.920	3.204.330
b) Prilagoditve za		
Amortizacijo (+)	6.691.819	6.762.734
Prevrednotovalne poslovne prihodke, povezane s postavkami naložbenja in financiranja (-)	(91.872)	(717.339)
Prevrednotovalne poslovne odhodke, povezane s postavkami naložbenja in financiranja (+)	128	3.918
Finančne prihodke brez finančnih prihodkov iz poslovnih terjatev (-)	(769.289)	(551.144)
Finančne odhodke brez finančnih odhodkov iz poslovnih obveznosti (+)	4.064.843	4.475.888
	9.895.629	9.974.057
b) Spremembe čistih obratnih sredstev (in časovnih razmejitev, rezervacij ter odloženih terjatev in obveznosti za davek) poslovnih postavk bilance stanja		
Začetne manj končne poslovne terjatve	388.480	(2.501.461)
Začetne manj končne aktivne časovne razmejitve	0	0
Začetne manj končne terjatve za odloženi davek	0	0
Začetna manj končna sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo	0	0
Začetne manj končne zaloge	(818.055)	1.371.692
Končni manj začetni poslovni dolgovi	1.551.048	1.631.821
Končne manj začetne pasivne časovne razmejitve in rezervacije	490.770	(586.617)
Končne manj začetne obveznosti za odloženi davek	0	0
	1.612.243	(84.565)
č) Prebitek prejemkov pri poslovanju ali prebitek izdatkov pri poslovanju (a + b + c)	15.328.792	13.093.822
B. Denarni tokovi pri naložbenju		
a) Prejemki pri naložbenju		
Prejemki od dobljenih obresti in deležev v dobičku, ki se nanašajo na naložbenje	769.289	551.144
Prejemki od odtujitve neopredmetenih sredstev	10.774	0
Prejemki od odtujitve opredmetenih osnovnih sredstev	58.302	873.685
Prejemki od odtujitve naložbenih nepremičnin	0	0
Prejemki od odtujitve dolgoročnih finančnih naložb	90.933	107.908
Prejemki od odtujitve kratkoročnih finančnih naložb	1.901.528	1.839.832
	2.830.826	3.372.569
b) Izdatki pri naložbenju		
Izdatki za pridobitev neopredmetenih sredstev	(157.638)	(1.096.694)
Izdatki za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev	(4.609.098)	(5.367.656)
Izdatki za pridobitev naložbenih nepremičnin	(12.291)	0
Izdatki za pridobitev dolgoročnih finančnih naložb	(1.815.365)	(363.965)
Izdatki za pridobitev kratkoročnih finančnih naložb	(2.032.260)	(1.669.642)
	(8.626.652)	(8.497.957)
c) Prebitek prejemkov pri naložbenju ali prebitek izdatkov pri naložbenju (a + b)	(5.795.826)	(5.125.388)
C. Denarni tokovi pri financiranju		
a) Prejemki pri financiranju		
Prejemki od vplačanega kapitala	0	0
Prejemki od povečanja dolgoročnih finančnih obveznosti	1.778.295	4.030.453
Prejemki od povečanja kratkoročnih finančnih obveznosti	7.636	1.868.495
	1.785.931	5.898.948
b) Izdatki pri financiranju		
Izdatki za dane obresti, ki se nanašajo na financiranje	(3.826.393)	(4.475.888)
Izdatki za vračila kapitala	0	0
Izdatki za odplačila dolgoročnih finančnih obveznosti	(6.443.534)	(9.727.136)
Izdatki za odplačila kratkoročnih finančnih obveznosti	(879.357)	0
Izdatki za izplačila dividend in drugih deležev v dobičku	0	0
	(11.149.284)	(14.203.024)
c) Prebitek prejemkov pri financiranju ali prebitek izdatkov pri financiranju (a + b)	(9.363.353)	(8.304.076)
Č. Končno stanje denarnih sredstev	1.501.362	1.374.456
x) Denarni izid v obdobju (seštevek prebitkov AČ, Bc in Cc)	169.613	(335.642)
y) Začetno stanje denarnih sredstev	1.331.749	1.710.098

11.5 Izkaz gibanja kapitala

GIBANJE KAPITALA ZA OBDOBJE OD 31.12.2014 DO 30.09.2015

	I. Vpoklicani kapital	II. Kapitalske rezerve	III. Rezerve iz dobička			IV. Presežek iz prevrednotenja	V. Preneseni čisti poslovni izid	VI. Čisti poslovni izid posl. leta	Skupaj
(v EUR)	Osnovni kapital		Zakonske rezerve	Rezerve za lastne delnice	Druge rezerve iz dobička		1. Preneseni čisti dobiček/ izguba	1. Čisti dobiček/ izguba poslovnega leta	
A.1. Stanje konec prejšnjega poročevalskega obdobja	23.688.983	41.686.964	1.951.606	120.190	36.487.740	25.070.575	(25.434.053)	2.220.875	105.792.880
A.2. Začetno stanje poročevalskega obdobja	23.688.983	41.686.964	1.951.606	120.190	36.487.740	25.070.575	(25.434.053)	2.220.875	105.792.880
B.2. Celotni vseobsegajoči donos poročevalskega obdobja	0	0	0	0	0	(10.309)	0	3.820.920	3.810.611
Vnos čistega poslovnega izida poročevalskega obdobja	0	0	0	0	0	0	0	3.820.920	3.820.920
Sprememba presežka iz prevrednotenja opredmetenih sredstev	0	0	0	0	0	(10.309)	0	0	(10.309)
B.3. Spremembe v kapitalu	0	0	0	0	0	0	2.220.875	(2.220.875)	0
Razporeditev preostalega dela čistega dobička primerjalnega poročevalskega obdobja na druge sestavine kapitala	0	0	0	0	0	0	2.220.875	(2.220.875)	0
C. Končno stanje poročevalskega obdobja	23.688.983	41.686.964	1.951.606	120.190	36.487.740	25.060.266	(23.213.178)	3.820.920	109.603.491

GIBANJE KAPITALA ZA OBDOBJE OD 31.12.2013 DO 30.09.2014

	I. Vpoklicani kapital	II. Kapitalske rezerve	III. Rezerve iz dobička			IV. Presežek iz prevrednotenja	V. Preneseni čisti poslovni izid	VI. Čisti poslovni izid posl. leta	Skupaj
(v EUR)	Osnovni kapital		Zakonske rezerve	Rezerve za lastne delnice	Druge rezerve iz dobička		1. Preneseni čisti dobiček/ izguba	1. Čisti dobiček/ izguba poslovnega leta	
A.1. Stanje konec prejšnjega poročevalskega obdobja	23.688.983	41.686.964	1.951.606	100.190	36.507.740	24.854.463	(21.894.114)	(3.542.814)	103.353.018
A.2. Začetno stanje poročevalskega obdobja	23.688.983	41.686.964	1.951.606	100.190	36.507.740	24.854.463	(21.894.114)	(3.542.814)	103.353.018
B.1. Spremembe lastniškega kapitala - transakcije z lastniki	0	0	0	0	0	0	2.875	0	2.875
Prenos neizplačanih dividend v kapital	0	0	0	0	0	0	2.875	0	2.875
B.2. Celotni vseobsegajoči donos poročevalskega obdobja	0	0	0	0	0	0	0	3.204.330	3.204.330
Vnos čistega poslovnega izida poročevalskega obdobja	0	0	0	0	0	0	0	3.204.330	3.204.330
B.3. Spremembe v kapitalu	0	0	0	20.000	(20.000)	0	(3.542.814)	3.542.814	0
Razporeditev preostalega dela čistega dobička primerjalnega poročevalskega obdobja na druge sestavine kapitala	0	0	0	0	0	0	(3.542.814)	3.542.814	0
Oblikovanje rezerve za lastne delnice in lastne poslovne deleže in razporeditev na druge sestavine kapitala	0	0	0	20.000	(20.000)	0	0	0	0
C. Končno stanje poročevalskega obdobja	23.688.983	41.686.964	1.951.606	120.190	36.487.740	24.854.463	(25.434.053)	3.204.330	106.560.223

11.6 Pojasnila k računovodskim izkazom

11.6.1 Bilanca stanja

- **Bilančna vsota** je na dan 30.9.2015 znašala 291,9 milijona evrov in je za 0,1 odstotka oziroma za 315 tisoč evrov višja kot konec leta 2014 zaradi povečanja kratkoročnih sredstev.
- **Dolgoročna sredstva** so v strukturi minimalno porasla in predstavljajo 64,1 odstotka celotnih sredstev. Neopredmetena osnovna sredstva so se v primerjavi s stanjem konec leta 2014 znižala za 10,4 odstotka, opredmetena osnovna sredstva pa za 0,9 odstotka.
- **Naložbene nepremičnine** se v primerjavi s stanjem konec leta 2014 porasle za 0,1 odstotka.
- **Dolgoročne finančne naložbe** so se povečale za 6,2 odstotka oziroma za 1,4 milijona evrov, zaradi dokapitalizacije družbe UNIOR Hellas S.A. v neto višini 450 tisoč evrov, družbe UNIOR France S.A.S. za 70 tisoč evrov in družbe UNIOR Tehna d.o.o. za 37 tisoč evrov ter zaradi spremembe terjatev do družbe UNIOR Komerc d.o.o. v višini 841 tisoč evrov v dolgoročni kredit.
- **Dolgoročne poslovne terjatve** so se v primerjavi s preteklim letom povečale za 243 tisoč evrov in so tako za 11,6 odstotkov višje kot konec leta 2014.
- **Odložene terjatve za davek** so ostale glede na stanje konec leta 2014 skoraj nespremenjene.
- **Zaloge** so se v primerjavi s stanjem konec preteklega leta povečale za 1,4 odstotka. Pri materialu beležimo povečanje zalog za 1,1 odstotka, zaloge gotovih proizvodov pa so za 1 odstotek nižje. Zaloge nedokončane proizvodnje so se glede na preteklo leto povečale za 2,4 odstotka, kar je posledica dinamičnosti proizvodnje na programu Strojna oprema, zaloge trgovskega blaga pa za 7,4 odstotka, kar pa je posledica večje prodaje na programu Ročno orodje, kjer se del prodajnega programa nabavi kot trgovsko blago.
- **Kratkoročne finančne naložbe** so se zvišale za 3,3 odstotka, v strukturi pa predstavljajo le 1,4 odstotni delež. Spremembe predstavljajo spremembe danih kratkoročnih posojil družbam v skupini ter povečanje depozitov pri bankah za zavarovanje bančnih garancij za avanse na programu Strojna oprema.
- **Kratkoročne poslovne terjatve** so bile v primerjavi s preteklim letom nižje za 1,5 odstotka in sicer so se povečale terjatve do družb s skupini medtem ko so se terjatve do ostalih kupcev znižale. V primerjavi s stanjem izpred enega leta so se kratkoročne poslovne terjatve zmanjšale za 1,5 milijona evrov oziroma za 3,4 odstotke. Prav tako je za 5,5 odstotnih točk nižji odstotek zapadlih, saj je bilo 30.9.2014 zapadlih 33,1 odstotka, na dan 30.9.2015 pa 27,6 odstotka vseh terjatev.
- **Denarna sredstva** so se v primerjavi s stanjem konec leta 2014 zvišala za 170 tisoč evrov ali za 12,7 odstotkov, v strukturi aktive pa predstavljajo 0,5 odstotni delež.
- **Kapital** predstavlja v strukturi 37,5 odstotni delež in se je v primerjavi s stanjem konec leta 2014 povečal za 1,2 odstotni točki. Povečanje je posledica čistega dobička poslovnega leta v višini 3,8 milijona evrov.
- **Rezervacije in dolgoročne PČR** so se zmanjšale za 4,2 odstotka zaradi črpanja rezervacij za višino amortizacije ter izplačila jubilejnih nagrad in odpravnin.
- **Kratkoročne in dolgoročne finančne obveznosti** so se v primerjavi z letom 2014 znižale za 5,5 milijona evrov, kar predstavlja odplačilo glavnice kreditov v prvih devetih mesecih leta 2015 v višini 7,3 milijona evrov ter črpanje projektnega financiranja v višini 1,8 milijona evrov.
- **Kratkoročne in dolgoročne poslovne obveznosti** vključujejo obveznosti do dobaviteljev, zaposlenih, države in drugih institucij ter prejete predujme za storitve. V primerjavi s preteklim letom so obveznosti do dobaviteljev večje za 4,1 odstotka, kar znese 1,6 milijona evrov.
- **Kratkoročne pasivne časovne razmejitve** so se v primerjavi s stanjem konec preteklega leta povečale za 69,3 odstotka oziroma za 740 tisoč evrov, predvsem zaradi vračunanih stroškov za oblikovanje rezervacij za neizkoriščene dopuste ter popravkov zalog in terjatev.

11.6.2 Izkaz poslovnega izida

- V strukturi celotne prodaje je dosegla **prodaja v Sloveniji** 24,9 milijona evrov ali 20,6 odstotni delež, v primerjavi z enakim obdobjem leta 2014 pa je višja za 0,5 odstotka. **Prodaja v druge države** je znašala 96,1 milijonov evrov ali 79,4 odstotkov celotne prodaje in je bila v primerjavi z letom 2014 višja za 0,8 odstotka.
- **Sprememba vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje** znaša v prvih devetih mesecih 380 tisoč evrov povečanja, medtem ko je v devetih mesecih leta 2014 znašalo zmanjšanje 1,3 milijona evrov. Na povečanje je vplivala predvsem dinamika proizvodnje na programu Strojna oprema.
- **Kosmati donos iz poslovanja** je bil v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta iz razloga navedenega v prejšnji alineji za 1,9 odstotka večji.
- Povečanje **stroškov blaga, materiala in storitev** za 0,5 odstotka glede na enako obdobje lanskega leta je posledica skrbnega optimiranja porabe materiala in energije, saj povečanje za 1,4 odstotno točko zaostaja za povečanjem kosmatega donosa.
- **Stroški dela** so bili višji za 6,4 odstotka, glede na kosmati donos predstavljajo 27,9 odstotka, v istem obdobju preteklega leta so stroški dela predstavljali 26,7 odstotkov kosmatega donosa. Družba je s 1.2.2015 uskladila plače zaposlenim na kolektivni pogodbi za 2,1 odstotka.
- **Odpisi vrednosti** so se v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta zmanjšali za 2,9 odstotka zaradi nizkih vlaganj v preteklih letih.
- **Drugi poslovni odhodki** so v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta nižji za 7,7 odstotka, zajemajo pa tudi oblikovanja rezervacij za morebitne popravke vrednosti zalog in terjatev.
- **Izid iz poslovanja** se je v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta zaradi vseh zgoraj navedenih dejstev povečal za 2,4 odstotka.
- **Finančni prihodki** so višji za 265 tisoč evrov zaradi izplačila dobička hčerinskih družb UNIOR Deutschland GmbH, UNIOR Components a.d., UNIOR Tehna d.o.o. in UNIOR Tepid S.R.L.. V strukturi kosmatega donosa predstavljajo 0,7 odstotka.
- **Finančni odhodki** so znašali 4,7 milijonov evrov, od tega največ obresti iz posojil 3,8 milijona evrov. V primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta so finančni odhodki nižji za 3,6 odstotka, kar je v največji meri posledica nižjih obresti za prejeta posojila.
- **Čisti poslovni izid obračunskega obdobja** je v devetih mesecih znašal 3,8 milijona evrov in je za 19,2 odstotka večji kot v devetih mesecih leta 2014. Glede na kosmati donos predstavlja 3,1 odstotka. V enakem obdobju preteklega leta je znašal 3,2 milijona evrov, glede na kosmati donos pa 2,6 odstotka.

11.6.3 Izkaz vseobsegajočega donosa

- Znesek vseobsegajočega donosa je enak čistemu poslovnemu izidu obračunskega obdobja, zmanjšan za spremembo presežka iz prevrednotenja opredmetenih sredstev. Drugih sprememb, ki bi vplivale na izkaz ni bilo.

11.6.4 Izkaz denarnih tokov

- **Denarni tok pri poslovanju** je pozitiven – pozitivno so vplivali amortizacija, pozitiven čisti poslovni izid ter sprememba čistih obratnih sredstev.
- **Denarni tok pri naložbenju** je negativen – nanj pozitivno vplivajo prejeta izplačila dobičkov povezanih oseb, negativno pa v največji meri izdatki za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev in finančnih naložb.

- **Denarni tok pri financiranju** je negativen zaradi odplačil glavnice kreditov ter izdatkov za plačilo obresti za najete kredite.

11.6.5 Izkaz gibanja kapitala

- **Kapital** se je v primerjavi s preteklim letom povečal zaradi čistega dobička poslovnega leta v višini 3,8 milijonov evrov ter zmanjšal za 10 tisoč evrov zaradi prodaje v preteklih letih prevrednotenih zemljišč. Prerazporeditve znotraj kapitala so bile pri razporeditvi čistega dobička poslovnega leta 2014 na preneseno čisto izgubo.

11.7 Upravljanje s tveganji

Pravočasno prepoznavamo priložnosti in nevarnosti, ki se pojavljajo v okolju in v poslovnem sistemu in tako izboljšujemo poslovanje.

UNIOR d.d. se vsakodnevno srečuje s tveganji v mednarodnem okolju, kar je razlog, da se področju upravljanja s tveganji posveča večja skrb. Aktivnosti, ki jih izvajamo, so usmerjene k zagotavljanju ustrezne izpostavljenosti različnim oblikam tveganj v skladu s sprejetimi politikami ter s tem k povečanju zanesljivosti doseganja načrtovanih poslovnih ciljev. Glede na predhodno leto smo se v letu 2015 usmerili predvsem k priložnostim v gospodarskem okolju. Posvečali smo se uspešnosti poslovanja in zaposlenim, s poudarkom na spodbujanju inovativnosti in projektnem vodenju.

FINANČNA TVEGANJA

Področje tveganja	Opis tveganja	Način obvladovanja	Izpostavljenost
kreditno tveganje	tveganje neplačil kupcev	omejevanje izpostavljenosti do posameznih kupcev, spremljanje bonitetnih ocen kupcev	zmerna
tveganje presežka kratkoročnih obveznosti nad kratkoročnimi sredstvi	pomanjkanje likvidnih sredstev	načrtovanje potreb po likvidnih sredstvih	zmerna
valutno tveganje	možnost izgube zaradi neugodnega gibanja deviznih tečajev	spremljanje finančnih trgov	zmerna
tveganje sprememb obrestnih mer	možnost izgube zaradi neugodnega gibanja obrestnih mer	spremljava gibanja obrestnih mer, pogajanja s kreditnimi institucijami	zmerna
nevarnost škode na premoženju	nevarnost škode na premoženju zaradi nezgodnih primerov	ukrepi v skladu s predpisi varstva pred požari, sklepanje ustreznih zavarovanj pred požari	zmerna
nevarnost odškodninskih zahtevkov in tožb	nevarnost odškodninskih zahtevkov, ki jih družba nehote povzroči s svojo dejavnostjo, posestjo stvari in dajanjem izdelkov in storitev na trg	zavarovanje vseh vrst odgovornosti	zmerna

Izpostavljenost posameznim vrstam finančnih tveganj presojamo na podlagi učinkov na denarne tokove.

Kreditna tveganja

Kreditna tveganja obvladujemo z rednim nadziranjem poslovanja in finančnega stanja vseh novih in obstoječih poslovnih partnerjev, z omejevanjem izpostavljenosti do posameznih poslovnih partnerjev in z aktivnim procesom izterjave terjatev. Z rednim spremljanjem odprtih in zapadlih terjatev do kupcev, starostne strukture terjatev in gibanja povprečnih plačilnih rokov kreditno izpostavljenost družbe ohranjamo v sprejemljivih okvirih. Terjatve do vseh kupcev, razen povezanih družb pa imamo od 1.10.2014 dalje tudi zavarovane pri zavarovalnici.

Likvidnostno tveganje

Likvidnostno tveganje zajemajo tveganja, povezana s primanjkljajem razpoložljivih finančnih virov in posledično nesposobnostjo podjetja, da v dogovorjenih rokih poravnava svoje obveznosti. Zaradi učinkovitega upravljanja z denarnimi sredstvi preko varčevalnega računa, ter dejstva, da je družba v letu 2013 uspešno zaključila pogajanja z bankami in sklenila Generalno pogodbo o finančnem prestrukturiranju, ki zagotavlja stabilen denarni tok do leta 2019, ocenjujemo, da je izpostavljenost tveganjem plačilne sposobnosti zmerena.

Valutno tveganje

Pretežni del denarnega toka v družbi poteka v evrih. Sprememba tečajev tujih valut v letu 2015 ni pomembno vplivala na rezultate družbe.

Tveganje sprememb obrestnih mer

Veliko pozornost posvečamo tudi obrestnim tveganjem, ki lahko zmanjšajo gospodarske koristi zaradi spremembe obrestnih mer. Podpisana Generalna pogodba o finančnem prestrukturiranju zagotavlja do konca leta 2014 nespremenjene marže pri bančnih kreditih. V pripravi pa je dodatek h Generalni pogodbi, ki bo tudi v letu 2015 zagotovil nespremenjene marže pri bančnih kreditih. Ob začetku svetovne gospodarske krize so se začele referenčne obrestne mere, ki jih imamo pri vseh najetih kreditih zniževati in so še vedno na najnižji ravni v zgodovini.

11.8 Dogodki po bilanci stanja**Ukinitev spin-off podjetij**

04.11.2015 je družba UNIOR d.d. kot družbenik ukinila štiri v letu 2014 ustanovljena spin-off podjetja za raziskave in razvoj v okviru razvojnega centra RC Simit d.o.o. in sicer gre za podjetja Caok d.o.o., Preun d.o.o., Tekoh d.o.o. in Ustvarjalec d.o.o..

12 Skupina UNIOR

12.1 Sestava Skupine UNIOR

Odvisne družbe

Ime družbe	Država	Delež v %
 UNIOR PRODUKTIONS UND HANDELS GmbH	Avstrija	99,55
 UNIOR DEUTSCHLAND GmbH	Nemčija	100,00
 UNIOR FRANCE S. A. S.	Francija	100,00
 UNIOR ITALIA S. R. L.	Italija	95,00
 UNIOR ESPANA S. L.	Španija	95,00
 UNIOR HELLAS S. A.	Grčija	76,08
 UNIOR INTERNATIONAL Ltd.	Velika Britanija	50,00
 UNIOR KOMERC d. o. o.	Makedonija	85,00
 UNIOR PROFESSIONAL TOOLS Ltd.	Rusija	55,00
 UNIOR USA CORPORATION	ZDA	100,00
 UNIOR BULGARIA Ltd.	Bolgarija	58,00
 UNIOR COMPONENTS a. d.	Srbija	95,45
 NINGBO UNIOR FORGING Co. Ltd.	Kitajska	50,00
 UNIDAL d. o. o.	Hrvaška	55,35
 UNIOR HUNGARIA Kft.	Madžarska	70,00
 RTC KRVAVEC d. d.	Slovenija	98,56
 ROGLA INVESTICIJE d. o. o.	Slovenija	100,00
 SPITT d. o. o.	Slovenija	100,00
 CAOK d. o. o.	Slovenija	96,00
 TEKOH d. o. o.	Slovenija	96,00
 PREUN d. o. o.	Slovenija	96,00

Pridružene družbe

Ime družbe	Država	Delež v %
 ŠTORE STEEL d. o. o.	Slovenija	29,25
 RHYDCON d. o. o.	Slovenija	33,50
 RC SIMIT, d. o. o.	Slovenija	20,00
 USTVARJALEC d. o. o.	Slovenija	48,00
 UNIOR TEPID S. R. L.	Romunija	49,00
 UNIOR SINGAPORE Pte. Ltd.	Singapur	40,00
 UNIOR TEHNA, d. o. o.	BiH	25,00
 UNIOR TEOS ALATI d. o. o.	Srbija	20,00
 SINTER a. d.	Srbija	25,07

V konsolidiranih računovodskih izkazih Skupine UNIOR so vključene vse družbe, v katerih ima matična družba UNIOR d.d. lastniški delež 50% ali več.

V konsolidiranih računovodskih izkazih so vključena tudi pridružena podjetja po kapitalski metodi. Te družbe so: Štore Steel d.o.o., Rhydcon d.o.o., RC Simit d.o.o. in Ustvarjalec d.o.o. v Sloveniji ter Unior Tepid S.R.L., Unior Singapore PTE Ltd., Unior Tehna d.o.o., Unior Teos Alati d.o.o. in Sinter a.d. v tujini, v njih pa ima matična družba UNIOR d.d. vsaj 20% in manj kot 50% lastniški delež.

V prvih devetih mesecih leta 2015 ni bilo sprememb v sestavi Skupine Unior. S konverzijo že odpisanih terjatev v kapitalski vložek smo marca dokapitalizirali družbo Unior Hellas v Grčiji in tako povečali lastniški delež v tej družbi na 76,08%.

13 Konsolidirani računovodski izkazi

13.1 Konsolidirana bilanca stanja Skupine UNIOR na dan 30.9.2015

(v EUR)	Postavka	na dan 30.09.2015	na dan 31.12.2014	na dan 30.09.2014
	SREDSTVA	355.362.606	353.280.134	356.928.475
A.	DOLGOROČNA SREDSTVA	226.698.373	225.181.737	226.401.690
I.	Neopredmetena sredstva in dolgoročne AČR	5.977.005	6.553.980	6.026.041
	1. Dolgoročne premoženjske pravice	2.011.882	2.084.773	194.636
	2. Dobro ime	521.448	521.448	521.448
	4. Dolgoročno odloženi stroški razvijanja	3.061.225	3.554.535	3.669.224
	5. Druge dolgoročne aktivne časovne razmejitve	382.450	393.224	1.624.696
II.	Opredmetena osnovna sredstva	190.345.128	189.511.182	188.865.744
	1. Zemljišča in zgradbe	123.286.875	125.271.338	119.166.178
	<i>a) Zemljišča</i>	39.731.545	39.714.513	39.556.907
	<i>b) Zgradbe</i>	83.555.330	85.556.825	79.609.271
	2. Proizvajalne naprave in stroji	57.755.464	57.554.222	56.389.178
	3. Druge naprave in oprema, drobni inv. in druga OOS	5.746.554	5.686.630	6.435.936
	4. Opredmetena osnovna sredstva, ki se pridobivajo	3.556.235	998.992	6.874.452
	<i>a) OOS v gradnji in izdelavi</i>	3.556.235	998.992	6.874.452
III.	Naložbene nepremičnine	14.124.490	14.130.198	15.927.305
IV.	Dolgoročne finančne naložbe	14.422.226	13.241.802	13.936.647
	1. Dolgoročne finančne naložbe, razen posojil	13.970.068	12.731.714	13.155.207
	<i>a) Delnice in deleži v pridruženih družbah</i>	13.767.799	12.507.158	12.921.112
	<i>b) Druge delnice in deleži</i>	154.183	176.470	186.951
	<i>c) Druge dolgoročne finančne naložbe</i>	48.086	48.086	47.144
	2. Dolgoročna posojila	452.158	510.088	781.440
	<i>a) Dolgoročna posojila drugim</i>	452.158	510.088	781.440
V.	Dolgoročne poslovne terjatve	426.520	389.175	259.131
	1. Dolgoročne poslovne terjatve do kupcev	117.269	129.600	123.593
	2. Dolgoročne poslovne terjatve do drugih	309.251	259.575	135.538
VI.	Odložene terjatve za davek	1.403.004	1.355.400	1.386.822
B.	KRA TKOROČNA SREDSTVA	128.664.233	128.098.397	130.526.785
I.	Sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo	134.811	134.742	120.000
II.	Zaloge	70.375.858	68.892.484	71.955.845
	1. Material	22.087.298	21.561.511	22.007.179
	2. Nedokončana proizvodnja	23.620.540	22.759.637	24.937.270
	3. Proizvodi	15.343.389	15.362.378	14.754.866
	4. Trgovsko blago	9.324.631	9.208.958	10.256.530
III.	Kratkoročne finančne naložbe	4.950.809	4.688.486	3.640.541
	1. Kratkoročne finančne naložbe, razen posojil	131	131	131
	<i>a) Druge delnice in deleži</i>	0	0	0
	<i>b) Druge kratkoročne finančne naložbe</i>	131	131	131
	2. Kratkoročna posojila	4.950.678	4.688.355	3.640.410
	<i>a) Druga kratkoročna posojila</i>	4.950.678	4.688.355	3.640.410
IV.	Kratkoročne poslovne terjatve	47.696.620	48.635.192	48.565.840
	1. Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev	39.662.162	40.073.015	40.761.474
	2. Kratkoročne poslovne terjatve do drugih	8.034.458	8.562.177	7.804.366
V.	Denarna sredstva	5.506.135	5.747.493	6.244.559

(v EUR)	na dan 30.09.2015	na dan 31.12.2014	na dan 30.09.2014
Postavka			
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	355.362.606	353.280.134	356.928.475
A. KAPITAL	149.080.538	140.361.362	142.752.969
A1. KAPITAL LASTNIKOM OBVLADUJOČE DRUŽBE	140.240.970	133.003.161	135.376.701
I. Vpoklicani kapital	23.688.983	23.688.983	23.688.983
1. Osnovni kapital	23.688.983	23.688.983	23.688.983
2. Nvpoklicani kapital (odbitna postavka)	0	0	0
II. Kapitalske rezerve	41.686.964	41.686.964	41.686.964
III. Rezerve iz dobička	39.446.121	38.974.499	38.896.059
1. Zakonske rezerve	2.010.359	1.986.340	1.986.340
2. Rezeve za lastne delnice in lastne poslovne deleže	120.190	120.190	120.190
3. Lastne delnice in poslovni deleži (odbitna postavka)	(120.190)	(120.190)	(120.190)
4. Statutarne rezerve	426.595	0	0
5. Druge rezerve iz dobička	37.009.167	36.988.159	36.909.719
IV. Presežek iz prevrednotenja	28.866.783	28.877.092	28.652.358
V. Preneseni čisti dobiček oz. izguba	1.110.023	(1.452.031)	(1.141.358)
VI. Čisti dobiček oz. izguba poslovnega leta	7.124.390	3.215.101	5.308.860
VII. Prevedbeni popravek kapitala	(1.682.294)	(1.987.447)	(1.715.165)
A2. KAPITAL NEOBVLADUJOČEMU DELEŽU	8.839.568	7.358.201	7.376.268
B. REZERVACIJE IN DOLGOROČNE PČR	7.628.111	8.011.084	7.854.985
1. Rezervacije za pokojnine in podobne obveznosti	3.540.745	3.661.799	3.409.617
2. Druge rezervacije	3.340.033	3.577.056	3.752.186
3. Dolgoročne pasivne časovne razmejitve	747.333	772.229	693.182
C. DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	126.937.918	125.604.364	137.347.756
I. Dolgoročne finančne obveznosti	126.734.190	125.366.032	137.055.690
1. Dolgoročne finančne obveznosti do bank	126.123.426	124.737.722	135.789.538
2. Dolgoročne finančne obv. na podlagi obveznic	0	0	0
3. Druge dolgoročne finančne obveznosti	610.764	628.310	1.266.152
II. Dolgoročne poslovne obveznosti	139.541	174.443	292.066
1. Dolgoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev	1.984	2.078	2.431
2. Dolgoročne menične obveznosti	0	0	0
3. Dolgoročne poslovne obv. na podlagi predujmov	0	0	0
4. Druge dolgoročne poslovne obveznosti	137.557	172.365	289.635
III. Odložene obveznosti za davek	64.187	63.889	0
Č. KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	69.511.302	77.458.577	66.774.385
I. Obveznosti, vključene v skupine za odtujitev	0	0	0
II. Kratkoročne finančne obveznosti	17.922.917	27.442.620	18.292.365
1. Kratkoročne finančne obveznosti do bank	7.162.042	15.545.036	8.223.922
2. Kratkoročne finančne obv. na podlagi obveznic	0	0	0
3. Druge kratkoročne finančne obveznosti	10.760.875	11.897.584	10.068.443
III. Kratkoročne poslovne obveznosti	51.588.385	50.015.957	48.482.020
1. Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev	35.544.469	31.636.674	32.975.445
2. Kratkoročne menične obveznosti	3.268.537	3.468.681	4.219.840
3. Kratkoročne poslovne obv. na podlagi predujmov	2.682.158	3.588.208	3.279.444
4. Druge kratkoročne poslovne obveznosti	10.093.221	11.322.394	8.007.291
D. KRATKOROČNE PČR	2.204.737	1.844.747	2.198.380

13.2 Konsolidiran izkaz poslovnega izida Skupine UNIOR za obdobje od 1.1.2015 do 30.9.2015

(v EUR)	januar - september 2015	januar - september 2014
Postavka		
A. Čisti prihodki od prodaje	156.067.860	155.057.958
1. Čisti prihodki od prodaje na domačem trgu	27.742.907	27.212.010
a) Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev	22.434.913	21.222.456
b) Čisti prihodki od prodaje blaga in materiala	5.307.994	5.989.554
2. Čisti prihodki od prodaje na tujem trgu	128.324.953	127.845.948
a) Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev	109.445.619	105.211.252
b) Čisti prihodki od prodaje blaga in materiala	18.879.334	22.634.696
B. Sprememba vrednosti zalog proizv. in nedokončane pr.	483.444	(1.122.226)
C. Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve	1.143.938	829.256
Č. Drugi poslovni prihodki	1.297.626	2.647.946
I. KOSMATI DONOS IZ POSLOVANJA	158.992.868	157.412.934
D. Stroški blaga, materiala in storitev	90.372.798	92.467.939
1. Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala	8.350.517	9.577.744
2. Stroški porabljenega materiala	61.688.853	62.418.800
a) stroški materiala	46.345.559	48.254.840
b) stroški energije	8.047.225	7.909.321
c) drugi stroški materiala	7.296.069	6.254.639
3. Stroški storitev	20.333.428	20.471.395
a) transportne storitve	3.999.490	3.954.667
b) stroški vzdrževanja	1.457.046	1.220.626
c) najemnine	869.186	938.721
č) drugi stroški storitev	14.007.706	14.357.381
E. Stroški dela	43.605.820	41.087.225
1. Stroški plač	33.533.270	31.408.101
2. Stroški pokojninskih zavarovanj	562.415	538.578
3. Stroški drugih socialnih zavarovanj	5.615.949	5.441.097
4. Drugi stroški dela	3.894.186	3.699.449
F. Odpisi vrednosti	10.089.063	10.412.231
1. Amortizacija	9.748.758	9.524.087
2. Prevrednotovalni poslovni odhodki pri NOS in OOS	2.789	65.848
3. Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih	337.516	822.296
G. Drugi poslovni odhodki	1.808.094	1.937.428
1. Rezervacije	584.355	704.700
2. Drugi stroški	1.223.739	1.232.728
II. IZID IZ POSLOVANJA	13.117.093	11.508.111
H. Finančni prihodki	3.027.262	1.647.837
1. Finančni prihodki iz deležev	1.442.636	1.090.951
a) Finančni prihodki iz deležev v pridruženih družbah	1.420.157	1.020.947
b) Finančni prihodki iz deležev v drugih družbah	22.438	69.949
c) Finančni prihodki iz drugih naložb	41	55
2. Finančni prihodki iz danih posojil	97.030	109.421
3. Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	1.487.596	447.465
I. Finančni odhodki	6.567.089	6.491.397
1. Finančni odhodki iz oslabitve in odpisov finančnih naložb	85.070	463.739
2. Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	4.437.827	5.126.802
a) Finančni odhodki iz posojil, prejetih od bank	4.351.127	4.942.277
b) Finančni odhodki iz izdanih obveznic	0	0
c) Finančni odhodki iz drugih finančnih obveznosti	86.700	184.525
3. Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	2.044.192	900.856
a) Fin. odhodki iz obveznosti do dobaviteljev in meničnih obv.	275.602	278.695
b) Finančni odhodki iz drugih poslovnih obveznosti	1.768.590	622.161
III. POSLOVNI IZID	9.577.266	6.664.551
Davek iz dobička	1.095.582	772.579
Odloženi davek	(510)	(31.912)
ČISTI POSLOVNI IZID OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	8.482.194	5.923.884
- ki pripada LASTNIKOM OBVLADUJOČE DRUŽBE	7.124.390	5.308.860
- ki pripada NEOBVLADUJOČEMU DELEŽU	1.357.804	615.024

13.3 Izkaz drugega vseobsegajočega donosa Skupine UNIOR

(v EUR)		januar - september 2015	januar - september 2014
IZKAZ DRUGEGA VSEOBSEGAJOČEGA DONOSA			
1.	Čisti dobiček/izguba poslovnega leta po obdavčitvi	8.482.194	5.923.884
2.	Drugi vseobsegajoči donos obračunskega obdobja po obdavčitvi	555.514	242.636
3.	Postavke, ki pozneje ne bodo prerazvrščene v poslovni izid	555.514	242.636
3.1	Čisti dobički/izgube pripoznani v presežku iz prevrednotenja v zvezi z opredmetenimi osnovnimi sredstvi	(10.309)	0
3.2	Čisti dobički/izgube pripoznani v presežku iz prevrednotenja v zvezi z neopredmetenimi osnovnimi sredstvi	0	0
3.3	Aktuarski čisti dobički/izgube za pokojninske programe pripoznani v zadržanem dobičku/izgubi	0	0
3.4	Dobički in izgube, ki izhajajo iz prevedbe računovodskih izkazov podjetij v tujini	565.823	242.636
4.	Vseobsegajoči donos poslovnega leta po obdavčitvi	9.037.708	6.166.520
	Celotni vseobsegajoči donos obračunskega obdobja, ki pripada lastnikom obvladujoče družbe	7.419.234	5.289.339
	Celotni vseobsegajoči donos obračunskega obdobja, ki pripada neobvladujočemu deležu	1.618.474	877.181

13.4 Konsolidirani izkaz denarnih tokov Skupine UNIOR

<i>(v EUR)</i>	januar - september 2015	januar - september 2014
A. Denarni tokovi pri poslovanju		
a) Čisti poslovni izid		
Poslovni izid pred obdavčitvijo	9.577.266	6.664.551
Davki iz dobička in drugi davki, ki niso zajeti v poslovnih odhodkih	(1.095.072)	(740.667)
	8.482.194	5.923.884
b) Prilagoditve za		
Amortizacijo (+)	9.748.758	9.524.087
Prevrednotovalne poslovne prihodke, povezani s postavkami naložbenja in financiranja (-)	(107.810)	(723.719)
Prevrednotovalne poslovne odhodke, povezani s postavkami naložbenja in financiranja (+)	2.789	65.848
Finančne prihodke brez finančnih prihodkov iz poslovnih terjatev (-)	(1.539.666)	(1.200.372)
Finančne odhodke brez finančnih odhodkov iz poslovnih obveznosti (+)	4.522.897	5.590.541
	12.626.968	13.256.385
c) Spremembe čistih obratnih sredstev (in časovnih razmejitev, rezervacij ter odloženih terjatev in obveznosti za davek) poslovnih postavk bilance stanja		
Začetne manj končne poslovne terjatve	901.227	(43.604)
Začetne manj končne aktivne časovne razmejitve	0	0
Začetne manj končne odložene terjatve za davek	(47.604)	(31.381)
Začetna manj končna sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo	(69)	199.900
Začetne manj končne zaloge	(1.483.374)	1.302.409
Končni manj začetni poslovni dolgovi	1.537.526	590.927
Končne manj začetne pasivne časovne razmejitve in rezervacije	(22.983)	(460.904)
Končne manj začetne odložene obveznosti za davek	298	0
	885.021	1.557.347
č) Prebitek prejemkov pri poslovanju ali prebitek izdatkov pri poslovanju (a + b + c)	21.994.183	20.737.616
B. Denarni tokovi pri naložbenju		
a) Prejemki pri naložbenju		
Prejemki od dobljenih obresti in deležev v dobičku, ki se nanašajo na naložbenje	1.539.666	1.200.372
Prejemki od odtujitve neopredmetenih sredstev	10.774	0
Prejemki od odtujitve opredmetenih osnovnih sredstev	97.409	932.396
Prejemki od odtujitve naložbenih nepremičnin	0	0
Prejemki od odtujitve dolgoročnih finančnih naložb	127.742	211.857
Prejemki od odtujitve kratkoročnih finančnih naložb	755.486	1.666.998
	2.531.077	4.011.623
b) Izdatki pri naložbenju		
Izdatki za pridobitev neopredmetenih sredstev	(164.494)	(1.178.216)
Izdatki za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev	(9.655.526)	(9.938.377)
Izdatki za pridobitev naložbenih nepremičnin	(12.291)	0
Izdatki za pridobitev dolgoročnih finančnih naložb	(1.308.166)	(1.272.387)
Izdatki za pridobitev kratkoročnih finančnih naložb	(1.017.809)	(1.324.434)
	(12.158.286)	(13.713.414)
c) Prebitek prejemkov pri naložbenju ali prebitek izdatkov pri naložbenju (a + b)	(9.627.209)	(9.701.791)
C. Denarni tokovi pri financiranju		
a) Prejemki pri financiranju		
Prejemki od vplačanega kapitala	0	900
Prejemki od povečanja dolgoročnih finančnih obveznosti	1.788.045	4.261.788
Prejemki od povečanja kratkoročnih finančnih obveznosti	209.060	1.790.776
	1.997.105	6.053.464
b) Izdatki pri financiranju		
Izdatki za dane obresti, ki se nanašajo na financiranje	(4.437.827)	(5.126.802)
Izdatki za vračila kapitala	0	0
Izdatki za odplačila dolgoročnih finančnih obveznosti	(419.887)	(4.059.283)
Izdatki za odplačila kratkoročnih finančnih obveznosti	(9.728.763)	(7.218.016)
Izdatki za izplačila dividend in drugih deležev v dobičku	(18.960)	(106.204)
	(14.605.437)	(16.510.305)
c) Prebitek prejemkov pri financiranju ali prebitek izdatkov pri financiranju (a + b)	(12.608.332)	(10.456.841)
Č. Končno stanje denarnih sredstev	5.506.135	6.244.559
x) Denarni izid v obdobju (seštevek prebitkov Ac, Bc in Cc)	(241.358)	578.984
y) Začetno stanje denarnih sredstev	5.747.493	5.665.575

13.5 Izkaz gibanja kapitala Skupine UNIOR

GIBANJE KAPITALA ZA OBDOBJE OD 31.12.2014 DO 30.09.2015

	I. Vpoklicani kapital	II. Kapitalske rezerve	III. Rezerve iz dobička					IV. Presežek iz prevrednotenja	V. Preneseni čisti poslovni izid	VI. Čisti poslovni izid posl. leta	VII. Prevedbeni popravek kapitala	Skupaj kapital lastnikom obvladujoče družbe	Kapital neobvladujočemu deležu	Skupaj kapital
			Zakonske rezerve	Rezerve za lastne delnice	Lastne delnice	Statutarne rezerve	Druge rezerve iz dobička							
(v EUR)	Osnovni kapital								Preneseni čisti dobiček/izguba	Čisti dobiček/izguba poslovnega leta				
A.1. Stanje konec prejšnjega poročevalskega obdobja	23.688.983	41.686.964	1.986.340	120.190	(120.190)	0	36.988.159	28.877.092	(1.452.031)	3.215.101	(1.987.447)	133.003.161	7.358.201	140.361.362
A.2. Začetno stanje poročevalskega obdobja	23.688.983	41.686.964	1.986.340	120.190	(120.190)	0	36.988.159	28.877.092	(1.452.031)	3.215.101	(1.987.447)	133.003.161	7.358.201	140.361.362
B.1. Spremembe lastniškega kapitala - transakcije z lastniki	0	0	0	0	0	0	0	0	(181.425)	0	0	(181.425)	(137.107)	(318.532)
Izplačilo dividend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	(18.960)	(18.960)
Druge spremembe lastniškega kapitala	0	0	0	0	0	0	0	0	(181.425)	0	0	(181.425)	(118.147)	(299.572)
B.2. Celotni vseobsegajoči donos poročevalskega obdobja	0	0	0	0	0	0	0	(10.309)	0	7.124.390	305.153	7.419.234	1.618.474	9.037.708
Vnos čistega poslovnega izida poročevalskega obdobja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7.124.390	0	7.124.390	1.357.804	8.482.194
Sprememba presežka iz prevrednotenja opremljenih sredstev	0	0	0	0	0	0	0	(10.309)	0	0	0	(10.309)	0	(10.309)
Dobitki in izgube, ki izhajajo iz prevedbe računovodskih izkazov podjetij v tujini	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	305.153	305.153	260.670	565.823
B.3. Spremembe v kapitalu	0	0	24.019	0	0	426.595	21.008	0	2.743.479	(3.215.101)	0	0	0	0
Razporeditev preostalega dela čistega dobička primerjalnega poročevalskega obdobja na druge sestavine kapitala	0	0	24.019	0	0	426.595	21.008	0	2.743.479	(3.215.101)	0	0	0	0
C. Končno stanje poročevalskega obdobja	23.688.983	41.686.964	2.010.359	120.190	(120.190)	426.595	37.009.167	28.866.783	1.110.023	7.124.390	(1.682.294)	140.240.970	8.839.568	149.080.538

GIBANJE KAPITALA ZA OBDOBJE OD 31.12.2013 DO 30.09.2014

	I. Vpoklicani kapital	II. Kapitalske rezerve	III. Rezerve iz dobička					IV. Presežek iz prevrednotenja	V. Preneseni čisti poslovni izid	VI. Čisti poslovni izid posl. leta	VII. Prevedbeni popravek kapitala	Skupaj kapital lastnikom obvladujoče družbe	Kapital neobvladujočemu deležu	Skupaj kapital
			Zakonske rezerve	Rezerve za lastne delnice	Lastne delnice	Statutarne rezerve	Druge rezerve iz dobička							
(v EUR)	Osnovni kapital								Preneseni čisti dobiček/izguba	Čisti dobiček/izguba poslovnega leta				
A.1. Stanje konec prejšnjega poročevalskega obdobja	23.688.983	41.686.964	1.986.340	100.190	(100.190)	0	36.715.613	28.556.172	3.074.557	(3.960.632)	(1.695.644)	130.052.353	6.773.951	136.826.304
A.2. Začetno stanje poročevalskega obdobja	23.688.983	41.686.964	1.986.340	100.190	(100.190)	0	36.715.613	28.556.172	3.074.557	(3.960.632)	(1.695.644)	130.052.353	6.773.951	136.826.304
B.1. Spremembe lastniškega kapitala - transakcije z lastniki	0	0	0	0	(20.000)	0	10.040	96.186	(51.217)	0	0	35.009	(274.864)	(239.855)
Vpis vpoklicanega osnovnega kapitala	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	900	900
Nakup lastnih delnic in lastnih poslovnih deležev	0	0	0	0	(20.000)	0	0	0	0	0	0	(20.000)	0	(20.000)
Izplačilo dividend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	(106.204)	(106.204)
Prenos neizplačanih dividend v kapital	0	0	0	0	0	0	0	0	2.875	0	0	2.875	0	2.875
Druge spremembe lastniškega kapitala	0	0	0	0	0	0	10.040	96.186	(54.092)	0	0	52.134	(169.560)	(117.426)
B.2. Celotni vseobsegajoči donos poročevalskega obdobja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5.308.860	(19.521)	5.289.339	877.181	6.166.520
Vnos čistega poslovnega izida poročevalskega obdobja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5.308.860	0	5.308.860	615.024	5.923.884
Dobitki in izgube, ki izhajajo iz prevedbe računovodskih izkazov podjetij v tujini	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	(19.521)	(19.521)	262.157	242.636
B.3. Spremembe v kapitalu	0	0	0	20.000	0	0	184.066	0	(4.164.698)	3.960.632	0	0	0	0
Razporeditev preostalega dela čistega dobička primerjalnega poročevalskega obdobja na druge sestavine kapitala	0	0	0	0	0	0	0	0	(3.960.632)	3.960.632	0	0	0	0
Oblikovanje rezerve za lastne delnice in lastne poslovne deleže in razporeditev na druge sestavine kapitala	0	0	0	20.000	0	0	(20.000)	0	0	0	0	0	0	0
Druge spremembe v kapitalu	0	0	0	0	0	0	204.066	0	(204.066)	0	0	0	0	0
C. Končno stanje poročevalskega obdobja	23.688.983	41.686.964	1.986.340	120.190	(120.190)	0	36.909.719	28.652.358	(1.141.358)	5.308.860	(1.715.165)	135.376.701	7.376.268	142.752.969

13.6 Pojasnila h konsolidiranim računovodskim izkazom

13.6.1 Konsolidirana bilanca stanja Skupine UNIOR

- **Bilančna vsota** je na dan 30.09.2015 znašala 355,4 milijonov evrov in je za 2,1 milijon evrov oziroma 0,6% višja kot ob koncu leta 2014 predvsem zaradi povečanja dolgoročnih sredstev.
- **Dolgoročna sredstva** so se povečala za 0,7% in v strukturi predstavljajo 63,8% celotnih sredstev, kar je 0,1 odstotne točke več kot konec leta 2014. Neopredmetena osnovna sredstva so se v primerjavi s preteklim letom znižala za 8,8%, opredmetena osnovna sredstva pa so se povečala za 0,4%.
- **Naložbene nepremičnine** se v primerjavi s stanjem konec leta 2014 niso spremenile, zmanjšanje za 5 tisoč evrov je le posledica padca tuje valute v primerjavi z evrom.
- **Dolgoročne finančne naložbe** so se povečale za 8,9%, kar je v največji meri posledica vrednotenja pridruženih podjetij po kapitalski metodi.
- **Dolgoročne poslovne terjatve** so se povečale za 37 tisoč evrov in so za 9,6% višje v primerjavi s stanjem konec leta 2014.
- **Odložene terjatve za davek** so se glede na stanje konec leta 2014 povečale za 3,5%.
- **Zaloge** so se v primerjavi s koncem preteklega leta povečale za 2,2% oziroma za 1,5 milijonov evrov. Pri materialu beležimo povečanje zalog za 2,4%, medtem ko so zaloge gotovih proizvodov za 0,1% nižje. Zaloge nedokončane proizvodnje so se povečale za 3,8%, kar je posledica dinamičnosti proizvodnje na programu Strojna oprema, zaloge trgovskega blaga pa so večje za 1,3% zaradi večjega obsega prodaje ročnega orodja.
- **Kratkoročne finančne naložbe** so se povečale za 5,6%, v strukturi sredstev pa predstavljajo 1,4% delež. Povečanje v največji meri predstavlja sprememba depozitov pri bankah za zavarovanje bančnih garancij za avanse na programu Strojna oprema.
- **Kratkoročne poslovne terjatve** so bile v primerjavi s koncem preteklega leta nižje za 1,9% zaradi uspešne izterjave in znižanja zapadlih terjatev. V primerjavi s stanjem izpred enega leta so se kratkoročne poslovne terjatve zmanjšale za 1,8% oziroma za 869 tisoč evrov.
- **Denarna sredstva** so se v primerjavi s stanjem konec leta 2014 zmanjšala za 241 tisoč evrov ali za 4,2%, v strukturi aktive pa predstavljajo 1,5%.
- **Kapital** je na dan 30.09.2015 znašal 149,1 milijonov evrov in je za 8,7 milijonov evrov oziroma 6,2% višji kot ob koncu leta 2014. V strukturi predstavlja 42% delež, kar je 2,3 odstotne točke več kot ob koncu leta 2014.
- **Rezervacije in dolgoročne PČR** so se v primerjavi s koncem leta 2014 zmanjšale za 4,8% zaradi črpanja rezervacij za višino amortizacije ter izplačila jubilejnih nagrad in odpravnin.
- **Kratkoročne in dolgoročne finančne obveznosti** so se v primerjavi s preteklim letom skupaj zmanjšale za 5,3% oziroma za 8,2 milijonov evrov, kar predstavlja odplačilo glavnice kreditov v prvih devetih mesecih leta 2015 v višini 10 milijonov evrov ter črpanje projektnega financiranja v višini 1,8 milijona evrov.
- **Kratkoročne in dolgoročne poslovne obveznosti** vključujejo obveznosti do dobaviteljev, do zaposlenih, do države in drugih institucij ter prejete predujme za proizvode in storitve. V primerjavi s koncem preteklega leta so poslovne obveznosti skupaj večje za 3,1% oziroma za 1,5 milijonov evrov.
- **Kratkoročne pasivne časovne razmejitve** so se v primerjavi s stanjem konec preteklega leta povečale za 19,5%, predvsem zaradi vračunanih stroškov za oblikovanje rezervacij za neizkoriščene dopuste ter popravkov zalog in terjatev.

13.6.2 Konsolidirani izkaz poslovnega izida Skupine UNIOR

- **Čisti prihodki od prodaje** so v devetih mesecih leta 2015 znašali 156,1 milijonov evrov in so v primerjavi z enakim obdobjem lanskega leta višji za 1 milijon evrov oziroma za 0,7%
- V strukturi celotne prodaje je dosegla **prodaja v Sloveniji** 27,7 milijonov evrov ali 17,8% delež, v primerjavi z enakim obdobjem lanskega leta pa je večja za 2%. **Prodaja v druge države** je znašala 128,3 milijonov evrov in dosegla 82,2% delež, v primerjavi s preteklim letom pa je bila večja za 0,4%.
- **Sprememba vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje** predstavlja povečanje za 483 tisoč evrov glede na stanje konec minulega leta, medtem ko je v devetih mesecih leta 2014 znašalo zmanjšanje 1,1 milijon evrov. Na povečanje je vplivala predvsem dinamika proizvodnje na programu Strojna oprema.
- **Kosmati donos iz poslovanja** je bil v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta iz razloga navedenega v prejšnji alineji višji za 1% oziroma za 1,6 milijonov evrov.
- **Stroški blaga, materiala in storitev** so nižji za 2,3% glede na enako obdobje lanskega leta, kar je posledica optimizacije proizvodnje ter nižjih vstopnih cen in ob povečanju kosmatega donosa kaže na učinkovito izvajanje vseh ukrepov za izboljšanje poslovanja.
- **Stroški dela** so bili višji za 6,1% in glede na kosmati donos predstavljajo 27,4%, v istem obdobju preteklega leta pa so stroški dela predstavljali 26,1% glede na kosmati donos.
- **Odpirski vrednosti** so se v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta znižali za 3,1%. Ob 2,4% višji amortizaciji je bilo 59% manj prevrednotovalnih poslovnih odhodkov pri obratnih sredstvih.
- **Drugi poslovni odhodki** so v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta nižji za 6,7%, zajemajo pa tudi oblikovanja rezervacij za morebitne popravke vrednosti zalog in terjatev.
- **Izid iz poslovanja** je v devetih mesecih dosegel 13,1 milijonov evrov in se je v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta povečal za 14%.
- **Finančni prihodki** so znašali 3 milijone evrov in so se v primerjavi z enakim obdobjem lani povečali za 83,7% zaradi boljših rezultatov poslovanja pridruženih družb in pozitivnih tečajnih razlik v nekaterih družbah, ki so v državah izven evrskega območja. V strukturi kosmatega donosa predstavljajo 1,9%.
- **Finančni odhodki** so znašali 6,6 milijonov evrov, od tega največ obresti iz posojil 4,4 milijone evrov. V primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta so se finančni odhodki povečali za 1,2%, v strukturi kosmatega donosa pa predstavljajo 4,1%. Skupno povečanje je posledica večjih negativnih tečajnih razlik v nekaterih družbah, ki so v državah izven evrskega območja, medtem ko so se obresti iz posojil znižale za 13,4% zaradi nižjih finančnih obveznosti.
- **Čisti poslovni izid obračunskega obdobja** je v devetih mesecih leta 2015 znašal 8,5 milijonov evrov, kar je 43,2% več kot v devetih mesecih leta 2014 in predstavlja 5,3% kosmatega donosa. V enakem obdobju preteklega leta je znašal 5,9 milijonov evrov, glede na kosmati donos pa je predstavljal 3,8%.

13.6.3 Izkaz vseobsegajočega donosa Skupine UNIOR

- Znesek vseobsegajočega donosa je enak čistemu poslovnemu izidu obračunskega obdobja, zmanjšan za spremembo presežka iz prevrednotenja opredmetenih sredstev in povečan za dobičke oziroma zmanjšan za izgube, ki izhajajo iz prevedbe računovodskih izkazov podjetij v tujini. Drugih sprememb, ki bi vplivale na ta izkaz, ni bilo.

13.6.4 Izkaz denarnih tokov Skupine UNIOR

- **Denarni tok pri poslovanju** je pozitiven zaradi pozitivnega izida iz poslovanja in amortizacije, pozitiven vpliv pa ima tudi sprememba čistih obratnih sredstev.
- **Denarni tok pri naložbenju** je negativen predvsem zaradi izdatkov za pridobitev osnovnih sredstev in finančnih naložb, medtem ko imajo pozitiven vpliv deleži v dobičku pridruženih družb, prodaja opreme in prejeta odplačila danih posojil.
- **Denarni tok pri financiranju** je negativen zaradi odplačil glavnice in obresti iz naslova kreditov do bank.

13.6.5 Izkaz gibanja kapitala Skupine UNIOR

- **Kapital** se je v primerjavi s koncem preteklega leta povečal za 8,7 milijonov evrov. Pozitiven vpliv sta imela dobiček poslovnega leta v višini 8,5 milijona evrov in povečanje prevedbenega popravka kapitala zaradi gibanja tečajev tujih valut, v katerih so izkazani računovodski izkazi odvisnih družb izven evrskega območja. Prerazporeditve znotraj kapitala so bile pri razporeditvi čistega poslovnega izida leta 2014 na preneseni čisti poslovni izid in rezerve iz dobička.